Советскэ Союзай Коммунис партиин Центральна Комитедэй Пленум тухай

ИНФОРМАЦИОННО МЭДЭЭСЭЛ

„Химиин промышленностиие түргэнөөр хүгжөөхэ гээшэ хүдөө ажахын үйлэдбэриие дэбжээхэ, арадай байдал улам һайжаруулха шухалын шухала нүхэсэл мүн" гэһэн нүхэр Н. С. Хрущевой элидхэлые зүбшэн хэлсэлгэ КПСС-эй Центральна Комитедэй Пленумэй 1963 оной декабриин 11-нэй үдэшын заседани дээрэ нүхэд И. И. БОДЮЛ (Молдавиин КП-гэй ЦК-гай нэгэдэхи секретарь), Г. М. ОРЛОВ (Модоной, целлюлозно-саарһанай, модо болбосоруулдаг промышленностиин болон ой модоной ажахын талаар СССР-эй Госпланай дэргэдэхи гүрэнэй комитедэй түрүүлэгшэ), И. Т. НОВИКОВ (СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын орлогшо, СССР-эй Госстройн түрүүлэгшэ), С. П. ПАВЛОВ (ВЛКСМ-эй ЦК-гай нэгэдэхи секретарь), В. А. КАРГИН (Москвагай М. В. Ломоносовой нэрэмжэтэ гүрэнэй университедэй кафедрые даагша, академик) үгэ хэлээ.

* * *

Декабриин 12-ой үглөөнэй заседани дээрэ нүхэд: В. М. КАВУН (Винницкэ областиин Бершадска районой XXII съездын нэрэмжэтэ колхозой түрүүлэгшэ), Р. Н. СИДАК (Курска областиин Льговдохи туршалгын селекционно станциин директор), В. А. ИВАНОВ (Хойто-Кавказай совнархозой түрүүлэгшэ), А. Я. ПЕЛЬШЕ (Латвиин КП-гэй ЦК-гай нэгэдэхи секретарь), Н. Н. СЕМЕНОВ (СССР-эй Наукануудай академиин вице-президент), Н. К. БАЙБАКОВ (СССР-эй Госпланай дэргэдэхи хими болон нефтиин промышленностиин гүрэнэй комитедэй түрүүлэгшэ) үгэ хэлээ.

Центральна Комитедэй Пленумэй тогтоолой проект бэлэдхэхын тула нүхэр Н. С. ХРУЩЕВ түрүүтэй комисси Пленум һунгаба.

БУХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

41-дэхи жэлээ гарана

БУРЯАД ҮНЭН

КПСС-эй Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй, Министрнүүдэй Соведэй орган

№ 293 (10353) | 1963 оной декабриин 13, пятница | Сэн 2 мүнгэн

...эй ЦК-гай Пленум дээрэ зүбшэн хэлсэгдэйгаа нүхэр Н. С. Хрущевой элидхэлые ма... ...публикын ажалшад бүхы совет ороной ...тай хамта ехэтэ һайшаан, баяр баясхалан... угтабад.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: БКНИИ-гэй Химиин таһагай лабораторие даагша А. О. Дарнев лабораторингоо хүдэлмэрилэгшэдтэй хамта нүхэр Н. С. Хрущевой элидхэлтэй танилсажа байна.

С. БАЛДУЕВАЙ фото.

...ВХОЗОЙ ПАРТИЙНА ОРГАНИЗАЦИ

...эр һүни илгадгүй, олохон ушарта унтаха ...эдихэ хоолгүй шахуу ябажал байхаш, хэзээ ...ходол сүлөө тухагүй ажаллажа ябаһан хэ...айхаш, теэд хэһэн хүдэлмэришни, бүтээһэн ...и хүнэй нюдэндэ тобойсо харагдахагүй, ехэл ...байдаг. Партийна хүдэлмэриин үрэ дүнгые, ...шанарые хэмжэхэ хэмжүүргүй ха юм даа,— ...им хүнүүдэй гомдолтойшогоор хоорэжэ бай...лдадаг. Теэд энээниие зүбшөөхын аргагүй. ...эр, олохон хүдэлмэрилэгшэд, илангаяа ту...нюурнууд, хажуу тээһээнь харахада, нэрээ... ...туха сүлөөгүйгөөр ажаллажа байһан хэбэр... ...үнэн дээрээ бүтээһэн юумэниинь огто үгы ...а юм. Дэмы хооһоор арбаганшахада, «нюдэ ...эхэ дүлии» гэдэг ёһоор, юугээнше мэдэнгүй ...шэ тиншэ гүйлгэхэдэ, юун хэрэг бүтэхэ ...лаа зүбөөр, хэрэг бүтээмжэтэйгээр эмхидхэ...ха шухала бшуу.

...охёор, партийна хүдэлмэриин үрэ дүнгынь ...аггүй гээшэ буруу. Энэ хүдэлмэриин үрэ ...тобойсо харагдадаг, энэ хүдэлмэриие «шэгэнүүршье» бии. Хаана ажахынь амжалтаурагшаа хүгжэжэ байнаб, хаана алибаа ур...удай баян ургаса туйлагданаб, хаана мал ...али бүхы продуктнууд элбэг дэлбэгээр аб...эндэ партийна хүдэлмэриин һайнаар ябуу... ...байһаниинь элирнэ. Партийна хүдэлмэ...э дүнгые, шанарые тодоруулха хэмжүүр, ...шэгнүүр» энэ гээшэл даа.

...н партийна организацинуудай хүдэлмэриие ...шэнжэлээд үзэхэдэ нээрээшье тиимэ байна. ...а организацинуудай һайнаар хүдэлдэг, үзэл ..., хүмүүжүүлгын, ойлгуулгын хүдэлмэ...мар бэрхээр эмхидхэжэ дүршэһэн, үйлэдбэ...э коммунистнуудай түрүү үүргэ хангадаг, ...дын ашаар олонниитэ зониие шэн габьята ...зоригжуулжа шададаг колхоз болон совхо...ехэ амжалта туйлагдана, ажахынь найдамхүгжэжэ байна.

...элээшээ тодоруулхын тулада Кабанскын ...ниин управлениин Шергинскэ совхоз абаад ...вхозой таригын талмай жэлһээ жэлдэ ...э байһаар. Тинхэдээ ургаса ехэтэй, шанар ...ургамалнууд урда урдынхиһаа элбэгээр ...аг болоо. Үнгэрэгшэ хабар 1200 гектар го...ад, гектар бүриин 10 центнер, зарим учас...ээрэһээ гектарай 15—20 центнер ургаса ...61 ондо 1740 гаран гектар кукуруза тари... энэ жэлдэ 3000 шахуу гектар тариад, муу ...гаса абажа, үнеэн бүридэ 11 тонно хүртэ...ос даранхай. Тэрэшэлэн шэнисын талмай ...ргэжөө. Хэрбээ 1961 ондо 4000 гарамгай...ар шэнисэ тариад, гектар бүриһөө 9 үлүү... центнер ургаса абаһан байбал, 1963 ондо ...тар тариад, гектарай 11,3 центнер ороохо ...Тиигэжэ ороохо тарая ехээр ургуулдаг бо... ондо Эхэ орондоо 8680 гаран центнер ...тарая худалдаһан аад, энэ жэлдэ 26410 ...худалдаа (түсэбэй ёһоор 2000 центнер ху...байгаа).

...ургаса һайнтай үбһэ ногоо элбэгээр тари...һа малаа алибаа тэжээлээр (бүдүүншье, ...шье) хангадаг болоһоной ашаар мал ажа...укци, илангаяа мяха урдынхиһаа нилээд ...адаг болоо. Малаа шахажа таргалуулаад, ...тарган мяха тушаана. 1961 ондо 6250 га...нер мяха худалдаһан байбал, энэ жэлдэ ...тнерһээ бага бэшэ мяха Эхэ орондоо ту...хараална. Энэ талаар эгээл һайшаалтай, ...ай юумэниинь юуб гэхэдэ, тус совхоз 1964 ...үүриин газарай 100 гектар бүхэндэ 75 ...бусад газарай 100 гектар бүхэндэ 16 цент... абахаар шиидэнхэй. Энэ зорилгоёо бэе...аа, тон ехэ амжалта туйлаха байна бшуу. ...үүлжэ байһан хэмжээ ябуулганууд, бүтээ...н хэрэгүүд дээрэһээнь хараад үзэхэдэ, ...коллективэй хэлэһэн үгэдөө хүрэхэ, аба...аяа дүүргэхэ байһаниинь элирнэ.

Совхозой иимэ амжалтатайгаар урагшаа дабшажа ябаһандань партийна организаци ехэхэн үүргэтэй. Совхозойнгоо үйлэдбэриин шухала һалбаринуудые хүгжөөхэ тухай асуудалнуудые партийна организаци тон зүбөөр шиидхэнэ. Парткомой заседани гү, али партийна суглаан дээрэ үйлэдбэриин шухала асуудалай зүбшэн хэлсэгдээд, бодото хэмжээнүүдэй хараалагдамсаар, совхозойнгоо бүхы хүдэлмэришэдэй дунда коммунистнууд эмхидхэлэй ехэ хүдэлмэри ябуулна, өөһэдынгөө шиидхэбэриие бэелүүлхын түлөө коммунистнууд бултадаа үнэн зүрхэнһөө тэмсэнэ. Жэшээнь, гахай түргөөр үсхэбэрилөөд олоор шахажа таргалуулаад, гахайн мяха ехээр абадаг болохо гэжэ шиидэбэд. Тиигээд энэ талаар ехэ юумэн хэгдээ. 10 гаран газарта үсөөхэнүүдээр таруу байһан гахайнууд суглуулагдажа, гурбан ондоо шэглэлтэй тусхай фермэнүүд эмхидхэгдээ. Нэгэндэнь түрэхэ гахайнууд амяараа, нүгөөдэдэнь — поршоонхонууд 4 һаратай болотороо тэжээгдэнэ, гурбадахидань — шахамал гахайнууд. Гахайнууд имагтал искусственна аргаар үрэжүүлэгдэнэ. Байгша оной 9 һара соо эмэ гахай бүхэнһөө 18,8 поршоонхо абтаа. Ингэжэ гахайнь тоо богонихон болзор соо хоёр дахин олошороо. Гахайн фермэ дээрэ коммунистнууд И. М. Юрьев, Б. Н. Перхов, А. Ф. Орлов гэгшэд ехэ үүсхэл оролдосотойгоор ажаллана.

Хонин ажал дээрэшье баһал нимэрхүү хубилалта хэгдээ. Арбаад шахуу жэжэхэн отаранууд байһыень болюулжа, нэгэ томо отара эмхидхээд, совхоз хонидоо бултыень нэгэ газарта байратай болгоо. Хонид тэрэшэлэн искусственна аргаар үрэжүүлэгдэнэ. Энээнэй аша үрэнь элеэр харагдаба. Нёдондо 100 хонин бүриһөө миил 36 хурьга абаһан аад, энэ жэлдэ 74 хурьга абанхай. Хониной фермые коммунист нүхэр Б. Д. Быков шадамар шударгыгаар ударидана.

Бэелүүлэгдэһэн, мүн бэелүүлэгдэжэ байһан шэнэ юумэнүүдые тоолохо болоо һаа олон бии. Ажал ехэтэй хүдэлмэриие оньһожоруулха, үйлэдбэри дээрэ оньһон түхеэрэлгэнүүдые бии болгохо талаар ехэ юумэн хэгдэжэ байна.

Эндэ хэлэгдэһэн экономическа али бүхы асуудалнууд совхозой партийна организациин, бүхы коммунистнуудай халуун хабаадалгатайгаар шиидхэгдэнэ. Совхозой үйлэдбэриин һалбари бүхэндэ коммунистнууд зүбөөр хубаарилан табигданхай. Тэдэнэр алибаа шэнэ юумэ үүсхэгшэд, зоной дунда дэлгэрүүлэгшэд, үйлэдбэри дээрэ бэелүүлэгшэд болонхой. Энэ талаар отделенинүүдэй партийна эхин организацинууд ехэ үүргэ дүүргэнэ.

Совхозой алибаа мэргэжэлтэд болон бригадирнуудые, фермэнүүдые эрхилэгшэд болон гүүртэнүүдые даагшадые, ударидахы бүхы хүдэлмэрилэгшэдые түрүү дүй дүршэлдэ һургаагүй һаа, тэдэнэй эрдэм мэргэжэлые саг үргэлжэ дээшэлүүлжэ байгаагүй һаа, ажал хүдэлмэридөө амжалта туйлаха бэрхэтэй гэжэ партийна организаци гүнзэгыгөөр ойлгонхой. Тиимэһээ кадрнуудай һуралсалда ехэ анхарал хандуулагдана. Совхозно центртэ экономическа семинар хүдэлжэ байдаг. Бригадануудта — хүдөө ажахын экономико шудалха кружогууд, фермэнүүд дээрэ — зооветеринарна эрдэмэй һуралсал эмхидхэгдэнхэй. Эндэ үйлэдбэриин түрүүшүүл ходо һуража байдаг. Гадна түрүү дүй дүршэл шудалхын тула совхозой ударидагшад, мэргэжэлтэд, зэмай залууршад бусад областьнуудаар, республикынгаа хүдөөгэй үйлэдбэриин управленинүүдээр ябаад ерэдэг заншалтай болонхой. Эдэ бүгэдые эмхидхэгшэнь түбхын түрүүндэ совхозой партийна организаци.

Совхозойнгоо үйлэдбэриин шухала һалбаринуудта партийна нүлөөгөө улам ехэ болгожо, тус партийна организациин саашадаа ажал хүдэлмэридөө бүри ехэ амжалта туйлаха байһаниинь лабтай.

КПСС-эй ЦЕНТРАЛЬНА КОМИТЕДЭЙ ПЛЕНУМ

КПСС-эй ЦК-гай Пленумэй декабриин 10-най үдэшын заседани дээрэ үгэ хэлэлгэн үргэлжэлөө.

Ойрын жэлнүүдэй туршада Казахстан ороной химиин томо индустриин нэгэн болохо юм. Эндэ фосфоридай бараг дашагүй ехэ нөөсэ бии. Энэ нөөсэ Казахстанай, Дунда Азиин республикануудай, Баруун Сибириин хүдөө ажахые фосфорно утэгжүүлгээр гүйсэд хангажа шадаха байна.

Казахстанай химиин промышленностиие хүгжөөхэ, республикын предприятинуудай, барилгануудай, научна болон проект табидаг организацинуудай коллективүүдэй шиидхэжэ байһан асуудалнуудта Казахстанай компартиин ЦК-гай нэгэдэхи секретарь **И. Юсупов** үгэеэ зорюулна.

Эндэ минеральна утэгжүүлгэ эрид ехээр гаргагдадаг болохо. 1970 ондо мүнөөнэйхиһөө 10 дахин ехээр утэгжүүлгэ гаргагдаха байна. Минеральна утэгжүүлгын олон заводууд баригдаха. Тиимэһээ барилгын организацинуудые бэхижүүлхэ, кадрнуудаар болон шэнэ техникээр тэдэниие хангаха хэрэгтэй. Теэд химиин промышленностиие хүгжөөлгэдэ ехэ дутагдалнууд бии. Эдэ дутагдалнуудые ушаруулхагүйн тулада проект табидаг организацинуудай хүдэлмэриие эрид һайжаруулха, тэдэниие барилгада дүтэлүүлхэ хэрэгтэй гэжэ үгэ хэлэгшэ онсолон тэмдэглэнэ.

Казахстанда богонихон болзорой туршада шэнэ газар ехээр ашаглагдаа. Тарилгын талмай 9.700 мянгаһаа 32 миллион гектар хүрэтэрөө үргэдхэгдөө. Шэнэ газар ашаглаһан районууд 4 миллиард пүүд ороохо, 2700 мянган тонно мяха, 5 миллион тонноһоо дээшэ һү гүрэндөө худалдаа, Энэ амжалта хадаа шэнэ газар ашаглалгын районуудта хэгдэһэн асари ехэ хүдэлмэриин хэгдэһые, ороной зүүн районуудта шэнэ ба боро газар эдлэхэ тухай манай партиин хараа бодомжын тон зүб байһыень гэршэлнэ. Саашань нүхэр Юсупов газараа шэнэ ёһоор эрхилхэ, минеральна утэгжүүлгэ ехээр хэдэг болохо, уһалагдадаг газарые үргэдхэхэ ба уһалууриин барилгануудые саашадань хүгжөөхэ тухай дэлгэрэнгыгээр хэлэнэ. Казахстанай партийна организаци, республикын бүхы ажалшад Пленумэй шиидхэбэринүүдые дайшалхы программа болгон абажа, тэрэниие амжалтатайгаар бэелүүлхын түлөө хүсэ шадалаа гамнахагүйбди гээд тэрэ мэдүүлнэ.

Манай орондо коммунис байгуулалтын түсэбүүдые бэелүүлгэдэ шиидхэхы удха шанартай асуудал КПСС-эй ЦК-гай энэ Пленумэй зүбшэн хэлсэлгэдэ табигдаа гээд Белоруссиин компартиин ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь **К. Т. Мазуров** хэлээ. Эрдэм ухаанда үндэһэлэн өөрынгөө политика бэелүүлхэдээ, бодото ажал ябуулгаяа эрхилхэдээ КПСС-эй ЦК, тэрэнэй Президиум химиие хүгжөөхэ асуудал тон зүбөөр түрүүшын ээлжээндэ табиба. Юуб гэхэдэ, промышленна, мүн хүдөө ажахын үйлэдбэриие ашаг ехэтэй болгохо, арадай байдал һайжаруулха хэрэгтэ индустриин энэ һалбари угаа шухала үүргэ дүүргэхэ байна.

Химиин барилгануудые түргэнөөр бодхохо уряада харюусан Белоруссиин партийна организаци хадаа химическэ үйлэдбэринүүдые бариха түсэбые үлүүлэн дүүргэхэ, тэдэниие болзорһоонь урид ашаглалгада үгэхэ хэрэгтэ хүсэ шадалаа элсүүлэн эмхидхэһэн байгаа. Тиигэжэ, Гродненскэ азотно утэгжүүлгын заводой, Солигорско калиин комбинадай коллективүүд абаһан уялгануудаа нэрэтэй солотойгоор дүүргэжэ байнхай.

Манай арадай байдал саашадань һайжаруулха хэрэгтэ хүдөө ажахыда химиие нэбтэрүүлгэ шиидхэхы үүргэ дүүргэхэ гээд нүхэр Мазуров онсолон тэмдэглээ. Утэгжүүлгэ элбэгээр гаргаха гээшэ хүдөө ажахые саашадань бүри ашаг ехэтэй болгохо үндэһэ һуури боложо үгэнэ. Белоруссида утэгжүүлгэ илангаяа ехэ удха шанартай.

Республика дотор хүдөө ажахын үйлэдбэриие хүгжөөхэ талаар багсаажа тоологдоһон мэдээнүүдые К. Т. Мазуров дурдаһан байна. Белоруссида 1962 онойхитой сасуулбал 1970 ондо ороохо таряа абалга 2,5 дахин нэмэжэ, 300—350 миллион пүүд болохо байна. Хартаабха, овощ, саахарай свёкло, леной утаһан нилээд ехээр абтадаг болохо. Мал ажалай продуктнуудые абалга хоёр дахин нэмэхэ юм.

Белоруссиин хүдөө ажахын баялиг, арга боломжонууд тухай, колхоз, совхозуудые хүтэлбэрилхы хүдэлмэрилэгшэдөөр хангаха тухай, хүдөө ажахые ашаг ехэтэйгээр эрхилхэ хэрэгтэ тэдэниие һургаха тухай үгэ хэлэгшэ тогтоһон байна.

Ехэ хими республикын промышленностиин шэнэ һалбари болохо байна. Химиин предприятинууд эндэ имагтал һүүлэй үедэ баригдажа эхилэнхэй. Республикые минеральна утэгжүүлгээр хүсэдөөр хангахын тулада химическэ заводуудые олоор бариха шухала байһан тухай Белоруссиин КП-гэй ЦК-гай нэгэдэхи секретарь саашань хэлээ.

Химиин промышленностиие саашадань хүгжөөхэ, химическэ продуктнуудые арадай ажахыда хэрэглэхэ угаа ехэ программа Н. С. Хрущевой элидхэл соо найруулан хэлэгдэнхэй. Энэ программые бүхы партиин, бүхы совет арадай һайшаалтайгаар угтаха байһаниинь сохомтой. Тус программа дүүргэхын тулада Белоруссиин коммунистнууд хүсэ шадалаа гамнахагүй гээд К. Т. Мазуров түгэсхэлдөө хэлээ.

**

Профессиональна Союзуудай Бүхэсоюзна Центральна Соведэй Түрүүлэгшэ **В. В. Гришин** Пленумэй декабриин 10-най үдэшын заседани дээрэ үгэ хэлээ. Манай парти КПСС-эй XXII съездын шиидхэбэринүүдые хүтэлбэри болгон, техническэ дэбжэлтэ хурдадхаха, арадай ажахые, тэрэнэй эгээн түрүү һалбаринуудые түргэнөөр хүгжөөхэ хараа шэглэл бэелүүлнэ гээд тэрэ хэлээ. Экономикын бүхы һалбаринуудые, хамагай түрүүндэ хүдөө ажахые саашадань хүгжөөхэ, арадай хэрэглэлэй эд бараа бүри элбэгээр гаргаха хэрэгтэ химиин промышленностиие хүгжөөлгын угаа ехэ удха шанартай байһаниинь нүхэр Н. С. Хрущевой элидхэл соо үнэмшэсэтэйгөөр харуулагдаа. Химиие булюу ехээр хүгжөөгөөд байхадаа, продукци гаргалгын хүн бүхэндэ хүртэсын талаар эгээн хүгжэнги капиталис оронуудые хүсэхэ, ахижа гараха экономическа гол зорилгоёо түргэнөөр, амжалтатайгаар шиидхэжэ болохо байна.

Ерэхэ долоон жэлдэ химиин промышленностиие хүгжөөхэ талаар КПСС-эй ЦК-гай, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй зохёоһон түсэбые совет хүнүүд гүнзэгы ехээр һаналаа ханан угтаа гээд үгэ хэлэгшэ үргэлжэлүүлээ.

Энэ түсэбые амжалтатайгаар дүүргэхын түлөө тэмсэлдэ профессиональна союзууд эдэбхитэйгээр хабаадаха зэргэтэй. Экономикые хүгжөөхын түлөө, коммунизмын материальнотехническэ үндэһэ һуури байгуулхын түлөө тэмсэл профсоюзна организацинуудай гол зорилго болоно гэжэ советскэ профсоюзуудай һаяхан болоһон XIII съезд онсолон тэмдэглээ һэн.

КПСС-эй ЦК-гай майн (1958 он) Пленумэй шиидхэбэринүүдые дүүргэлтэ болгон, партийна организацинуудай

(Үргэлжэлэлынь 2-дохи нюурта)

...оймнай бүхы ...отагуудһаа

КПСС-эй Центральна Комитедэй Пленумые ажалшад амаршална

...й Центральна Комитедэй ... Пленумэй хүдэлмэри бүхы ...дай халуун анхарал хан... ...ремлиин съезднүүдэй ор...ной бүхы нютагуудһаа мэ...д ерэжэл байна.

...элэй саада тээ Кремлиин ...үүхэтэ зал соо партиин ...д коммунизм байгуулгын ...Программа баталан абаһан ...умэй хүдэлмэридэ хабаа...ороной хизаар, область бо...ликануудай түлөөлэгшэд ...жэлнүүдэй дүн гарга... Хрущевой хэһэн элидхэл ...даһан гайхамшагта шэнэ ...жонуудые зүбшэн хэлсэнэ.

...удалнууд бүхы ажалшадай ...но. Эдэнэр Пленумдэ ха...шалга эльгээхэ зуураа, ...шиидхэбэринүүд СССР-эй ... саашадань хүгжөөхэ ...хэ нүлөө үзүүлхэ гэжэ

...нүүд бүхы нютагуудһаа ...йһаар Химиин промышл... ...хүдэлмэрилэгшэд нигэжэ

...й түсэб болзорһоонь урид ... Түсэбһөө гадуур 1250 ...щидүүдые, 100 тонно сер... болон бусад продукци ...гдөө,—гэжэ Уфагай хи...ой хүдэлмэрилэгшэд элид...эбэ.

...ай декабриин Пленумэй ...зорюулан, минеральна ... үйлэдбэрилхэ уялгаая дүүргэбэбди,—гэжэ Чирчикскэ электрохимиин комбинадай хүдэлмэришэд мэдээсэнэ.

— Минеральна утэгжүүлгэ болон капролактам үйлэдбэрилхэ жэлэй түсэб дүүргэгдээ,—гэжэ Кемеровскэ химиин комбинадай ажалшад мэдээсэнэ.

Киевэй, Винницкын, Львовско областиин, Чарджоу (Туркмени), Усть-Каменогорск (Казахстан) болон бусад городуудай химигүүд ажалай шэнэ амжалтануудые туйлаһан тухайгаа мэдээсэнэ.

Мүн бусадшье промышленностиин хүдэлмэрилэгшэд ажалай шэнэ амжалтануud тухайдаа мэдээсээ. Челябинск заводой трактор бүтээгшэд 11 һарынгаа даабари 102,2 процент дүүргээ.

Череповец, Джамбул, Рига болон Магнитогорск, Краснодон болон Рязань... бусадшье олон городуудһаа ажалай амжалтанууд тухай баярта мэдээсэлнүүд таһалгаряагүй ерэжэл байна. Ленинскэ партиин дайшалхы штаб — Центральна Комитедтэ Эхэ оромнай рапортаяа үгэнэ.

(ТАСС-ай корр.).

Агрохимическэ эрдэм шудалха саг ерээ

Химиин промышленностиие түргэнөөр хүгжөөжэ, хүдөө ажахын үйлэдбэриие дэбжээхэ, арадай байдал улам һайжаруулха тухай КПСС-эй ЦК-гай декабриин Пленум дээрэ нүхэр Н. С. Хрущевой хэһэн элидхэл угаа һонирхолтой байна. Элидхэл дотор табигдаһан асуудалнууд манай колхоз, совхозуудай экономико саашадань хүгжөөхэдэ айхабтар ехэ аша туһатай байхань дамжагтүй.

Илангаяа хүдөө ажахыда минеральна утэгжүүлгэнүүдые, химическэ зүйлнүүдые хэрэглэхэ тон шухала. Энээнһээ урда тээ үнэхөөр минеральна утэгжүүлгэнүүдые, наг шэбхэшье хэрэглэхэдээ ямар хүрьһэтэй газарта оруулагдааб, хэр аша үрэ үгэхэб гэжэ түрүүн мэдэдэггүй байгаа бшуубди. Энээн тухай Никита Сергеевич сэхэ хэлэһэн байна.

Мүнөө КПСС-эй ЦК-гай Пленумэй материалнуудтай танилсаха зуураа, үдэр саг гээнтүй ерэхэ жэлэй тарилгада бэлдэхэ, хүнүүдые газарай хүрьһэ шэнжэлжэ һургаха, минеральна утэгжүүлгэнүүдые яажа хэрэглэхэ тушаа ойлгожо абаха шухала гээшэ.

Энэ талаар Ставрополиин хизаарай хүдөө ажалшадай эдэбхи үүсхэлые дэмжэхээр байна. Мүнөө үедэ манай управлениин колхоз, совхозуудта агрохимическэ лабораторинуудые бии болгохо талаар эмхидхэлэй хүдэлмэри ябуулагдажа захалаа. Тарбагатайн «Искра» колхозой түрүүлэгшэ нүхэр Боянов тиимэ лаборатори байгуулха гэжэ бэлдэнэ.

Минии һанахада зарим газарта агрохимическэ кустовой лабораторинуудые байгуулхада зохид гээшэ. Жэшээнь, Тарбагатай тосхондо тиимэ лаборатори эмхидхээ һаа, дүтын колхозуудһаа сугларжа, һуралсаха аргатай байха һэн. Юуб гэхэдэ, түрүүшээр агрохимическэ лаборатори байгуулхада тусхай хэрэгсэлнүүд, түхеэрэлгэнүүд олдонгүй байжа магад.

Агрохимическэ эрдэм шудалхада эдэ лабораторинууд ехэ туһа хүргэхэ ушартай. Мүнөө колхоз, совхозуудта бии байгаа кружогууд болон һургуулинуудта агрохимическэ эрдэм һуралсахада болохо байна. Тиимэ һуралсал эмхидхэхын тула тусхай программа, литература хэрэгтэй, пропагандистнуудые шэлэн олохо болгодоно. Энэ талаар манай Хүдөө ажахын институдай хүдэлмэрилэгшэд туһалха бэзэ гэжэ найдагдана.

Һаяхан Буряадай хүдөө ажахын институдай комсомолшууд манай Калининай нэрэмжэтэ колхоздо хүдөө ажахын эрдэмэй университет байгуулха гэһэн үүсхэл гаргаа. Энэнь тон һайшаалтай. Тэрэ университедтэ мүн лэ агрохимическэ эрдэм шудалагдаха гээшэ.

Иимэ эдэбхи үүсхэл манай республикын бусад институдууд, техникумүүд, туршалгын станци гаргаха бэзэ гэжэ хүлеэгдэнэ.

И. Черняков,
Улаан-Үдын хүдөөгэй үйлэдбэриин парткомой секретарь.

КПСС-эй ЦЕНТРАЛЬНА КОМИТЕДЭЙ ПЛЕНУМ

Эхиниинь 1-дэхи нюурта

хүтэлбэреэр профессиональна союзууд хадаа ехэ хими байгуулха зорилгонуудые бэелүүлхын түлөө тэмсэлдэ олониитые элсүүлэн эмхидхэхэ талаар ехэ хүдэлмэри хээ.

Химическэ предприятинуудта болон тэдэнэй барилгануудта социалис мүрысөөн үргэнөөр дэлгэрнэ, доторой арга боломжонуудые элирүүлэн, ашаглахын түлөө оролдосотой тэмсэл хэгдэнэ. Хүдөө ажахыда зорюулан, минеральна үтэгжүүлгэ болон бусад химическэ зүйлнүүдые гаргахын түлөө мүрысөөе профсоюзна организацинууд дэлгэрүүлээ. Уялгануудаа дүүргэлтэ болгон предприятинууд 1962 ондо түсэбһөө гадуур 224 мянган тонно минеральна үтэгжүүлгэ гаргаа. Минеральна үтэгжүүлгэ болон ургамалнуудые хамгаалха химическэ зүйлнүүдые бүри элбэгээр гаргаха тухай КПСС-эй Центральна Комитедэй болон СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй бэшэгтэ харюу болгон предприятинуудай коллективүүд дээшэлүүлэгдэһэн уялга абаад, тэрэнээ амжалтатайгаар дүүргэжэ байна.

Коммунис ажалай түлөө хүдэлөөндэ химиин промышленностиин предприятинуудай хүдэлмэришэд болон алба хаагшадай 70 гаран процентэнь, хабаададаг тухай, заводууд болон барилгануудта шэнэ юумэ үүсхэгшэдэй болон үйлэдбэриин түрүүшүүлэй олоороо урган гаража, бүтээсэ ехэтэй ажалай үльгэр жэшээ харуулдаг тухай нүхэр Гришин дэлгэрэнгыгээр хэлэһэн байна.

Химиин промышленностиин предприятинуудые барилгын, тэдэниие һэльбэн шэнэдхэлгын хойноһоо профсоюзууд олониитын хиналта эмхидхэдэг байна. Тэрэнэй тулада комиссинууд, хиналтын бүлгэмүүд болон постнууд эмхидхэгдэнхэй.

Ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхэ, үйлэдбэриие бүри һайнаар оньһожоруулха, автомадаар зэбсэглэхэ шухала байһые ВЦСПС-эй түрүүлэгшэ онсолон тэмдэглэһэн байна. Химиин промышленностиие үргэнөөр хүгжөөхэ зорилго амжалтатайгаар шиидхэхын тулада химиин промышленностиин хүдэлмэрилэгшэдэй материальна урмашалые саашадань дээшэлүүлхэ асуудалда анхарал бүри ехээр хандуулха шухала гээд үгэ хэлэгшэ тэмдэглээ.

Химическэ предприятинуудта хүдэлхэ хүдэлмэришэдые бэлэдхэхэ хэрэг һайжаруулха талаар хэмжээнүүдые абаха шухала байһан тухай үгэ хэлэгшэ тогтоһон байна.

Ерэхэ долоон жэлэй турша соо химиин промышленностиие саашадань хүгжөөхэ программа Никита Сергеевич Хрущевой элидхэл соо найруулан хэлэгдэнхэй. Энэ программа коммунис байгуулалтын зорилгонуудта, совет арадай аша туһада хүсэдөөр тааралдана. Энээниие дүүргэхын тулада манай партиин бүхы хүсые, арадай бүхы хүсые элсүүлхэ хэрэгтэй. Түрэл партиингаа уряада харюусан, хүдэлмэришэн анги, бүхы совет арад долоон жэлэй даалгабаринуудые, химиин индустри хүгжөөхэ программа дүүргэхын тулада, коммунизм байгуулха талаар партиин агууехэ харaануудые бэелүүлхын тулада бүри оролдосотойгоор ажаллаха гээд нүхэр Гришин үгынгөө түгэсхэлдэ хэлээ.

**

«Химиин промышленностиие түргэнөөр хүгжөөхэ гээшэ хүдөө ажахын үйлэдбэриие дэбжээхэ, арадай байдал улам һайжаруулха шухалын шухала нүхэсэл мүн» гэһэн нүхэр Н. С. Хрущевой элидхэлые КПСС-эй Центральна Комитедэй Пленумдэ хабаадагшад декабриин 11-дэ саашадань зүбшэн хэлсэһэн байна.

СССР-эй Наукануудай академиин президент **М. В. Келдыш** үглөөнэй заседани дээрэ түрүүлжэ үгэ хэлээ. Коммунизмын материально-техническэ үндэһэ һуури байгуулха хэрэгтэ хими тон шухала үүргэ дүүргэхэ гэжэ партиин Программа соо хэлэгдэнхэй. Хүдөө ажахыда химиин зүйлнүүдые хэрэглэхэдэ тэрэнэй түхэл янзые, аша үрые үндэһөөрнь хубилгаха байна гээд тэрэ хэлээ.

Химическэ наука бодото ажал эрхилэгшэдтэ ехэ юумэ үгөө. Наукын туйлалтануудые хэрэглээд байхада арадай ажахы түргэнөөр дэбжэхэ байна.

Химическэ наука хүгжөөлгэдэ КПСС-эй ЦК-гай майн (1958 он) Пленумэй шиидхэбэринүүдэй угаа ехэ нүлөө үзүүлһэн тухай, шэнэ техникэдэ угаа шухала удхa шанартай зарим асуудалнууд тухай нүхэр Келдыш дэлгэрэнгыгээр тогтожо хэлээ.

Манай орондо химиие хүгжөөхэ хэрэгтэ эрдэмтэд эрхим туһа нэмэри оруулха гэжэ партиин Центральна Комитедэй Пленумые академик Келдыш үгынгөө түгэсхэлдэ найдуулһан байна.

Удааһь партиин Татарай обкомой нэгэдэхи секретарь **Ф. А. Табеев** үгэ хэлээ. Республикын промышленностиин угаа түргэнөөр хүгжэжэ байһан тухай тэрэ хэлээ. Промышленность долоон жэлэй турша соо 1 миллиард үлүүтэй түхэригэй продукци түсэбһөө гадуур үгэхэ юм.

Синтетическэ материал болон минеральна үтэгжүүлгэ гаргаха талаар манайда баргадашагүй ехэ арга боломжо бии гээд үгэ хэлэгшэ тэмдэглээ. Партиин ЦК-гай майн Пленумһээ хойшо нефтехимическэ промышленность хүгжөөхын тулада Татарай республикада нилээд ехэ юумэ хэгдээ. Энэ һалбариин талаар капитальна барилгада һомологдоһон мүнгэ зөөри һүүлшын табан жэлэй турша соо долоо үлүүтэй дахин нэмээ. Зуун шэнэ түхэлэй продукци гаргагдадаг болоо.

Гэбэшье синтетическэ материалнуудай химиие хүгжөөлгөөр манайда ехэ дутуунууд бии гэжэ нүхэр Табеев заагаа.

Газобензиновэ томо заводой дүрбэдэхи ээлжээнэй барилгые 1965 ондо бидэнэр түгэсхэхөөр хараалнабди. Энэ ээлжээнэй ашаглалгада үгтэхэдэ, нефть малтан абалгатай дашарамдан гарадаг газ ехээр хэрэглэгдэдэг болохо. Татарта синтетическэ каучук гаргадаг болобол экономическа талаараа ашаг ехэтэй гэжэ бидэнэр тоолонобди. Иимэ каучук абахада хэрэгтэй болодог хямда сэнтэй, һайн шанартай зүйлнүүд элбэг, электроэнерги, уһан, автомобильна харгы болон түмэр зам, таарамжатай уһан зам эндэ бии. Эдэ бүгэдэ хадаа капитальна хүдэлмэридэ зорюулагдаһан мүнгэ зөөриие түргэнөөр харюулха байна.

Бондюжска химиин заводто хоёр дахин ехэ хүсэтэй суперфосфат, мүн сернэ кислота гаргадаг болохо тухай дурадхалые партиин Татарай обком болон мэргэжэлтэд зохёоһон байна. Энэ предприятиие һэльбэн шэнэдхэхэ хэрэгтэй.

Газар тарялaнда химиие нэбтэрүүлхэ ехэ зорилгонуудые шиидхэхын тулада эмхидэл ехэтэй, ажал хэрэгтээ шадамараар хандадаг байха хэрэгтэй. Республикын партийна болон хүдөө ажахын органууд үтэгжүүлгэ үрэ ехэтэйгээр хэрэглэдэг болохын тулада оролдолго гаргана. Газарай хүрьһэнэй карта зохёолго түгэсхэгдөө. Ажахынуудай хүтэлбэрилэгшэдые, мэргэжэлтэд болон механизаторнуудые агрохимиин үндэһэ һууритай танилсуулха һуралсал эмхидхэгдэнхэй.

СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын Нэгэдэхи орлогшо, СССР-эй Арадай ажахын дээдэ соведэй түрүүлэгшэ **Д. Ф. Устиновта** үгэ үгтөө. Ороной химиин промышленностиин хүгжэлтэ, индустриин энэ һалбарида бии байһан угаа ехэ арга боломжонууд тухай тэрэ хэлэһэн байна.

Иимэ арга боломжонуудай нэгэн хадаа шэнэ предприятинуудые түргэнөөр ашаглалгада үгэхэ ябадал болоно гэжэ үгэ хэлэгшэ мэдүүлээ. Теэд эдэ предприятинуудые ашаглалгада үгэхэ саг болзор унжагайруулагдадаг байна. Иимэ байдалай шалтагаан тухай нүхэр Устинов дэлгэрэнгыгээр тогтожо хэлээ.

Уфагай синтетическэ спиртын заводой гайхамшагта дүй дүршэл тухай СССР-эй Арадай ажахын дээдэ соведэй түрүүлэгшэ хөөрөө. Шэнэ продукци гаргаха талаар предприятиин хүтэлбэрилэгшэд һайн бэлэдхэл хэнхэй. Тиимэһээ шэнэ үйлэдбэри ашаглалгада оруулхын тулада бага саг хэрэгтэй болоһон байна.

Лабораторно шэнжэлэлгэнүүдые промышленна үйлэдбэридэ хэрэглэдэг болохо үе сагые хороохо асуудалнуудта, промышленна туршалгын баазануудай дүүргэдэг үүргэ тухай нүхэр Устинов үгынгөө нилээд ехэ хубиие зорюулһан байна. Химическэ индустриин арга боломжонууд тухай тогтохоходоо, түрүү предприятинуудай дүй дүршэл үргэнөөр дэлгэрүүлхэ шухала гэжэ нүхэр Устинов онсолон тэмдэглээ.

Химическэ индустриие хүгжөөхэ талаар угаа ехэ зорилгонууд табигдаа. Эдэ зорилгонуудай сохом дүүргэгдэхэ байһаниинь лабтай гээд нүхэр Устинов үгынгөө түгэсхэлдэ хэлээ.

Республикын химиин промышленностиин ямараар хүгжөөгдэжэ байһантай, тэрэнэй саашанхи хараа замтай Азербайджанай компартиин ЦК-гай нэгэдэхи секретарь **В. Ю. Ахундов** Пленумдэ хабаадагшадые танилсуулаа. Манай ороной ехэ химиин центрнүүдэй нэгэн боложо шадахаар таарамжатай эрхэ байдал Азербайджанда бии гээд тэрэ хэлээ. 1958 онойхитой сасуулбал 1963 ондо химическэ продукци үйлэдбэрилэн гаргалга 2,7 дахин нэмээ. Бакугай шиинын завод, Сумгаитска суперфосфатна завод, Карадагска болон Сиазанска газобензиновэ заводуyд, урда тээнь хүдэлжэ байһан предприятинуудта химическэ хэдэ хэдэн шэнэ үйлэдбэринүүд һүүлшын табан жэлэй турша соо ашаглалгада үгтөө.

КПСС-эй ЦК-гай Пленумдэ бэлэдхэлэй үдэрнүүдтэ Сумгаитска химическэ комбинадта, мүн Сумгаитска химическэ заводто шэнэ установконууд ашаглалгада үгтөө.

Ехэ ургалтын болобошье, республикын химиин промышленностиин хүгжэлтэ долоон жэлэй даалгабариһаа гээгдэнэ гээд үгэ хэлэгшэ тэмдэглээ. Тиимэһээ химическэ предприятинуудые бүри түргэнөөр бариха зорилготой тодорхой хэмжээнүүдые партийна организаци абажа байна.

Республикын химиин промышленностиин продукциин хэмжээн бүхы дээрээ 1958 онойхитой сасуулбал, 1965 ондо 4,9 дахин нэмэхэ юм. Синтетическэ этиловэ спирт, каустическа содо, синтетическэ каучук нилээд ехээр гаргагдадаг болохо, химическэ үнэтэ шэнэ продуктнуудые гаргаха хүдэлмэри эмхидхэгдэхэ юм.

Нүхэр Н. С. Хрущевой элидхэл дотор табигдаһан зорилгонуудые бэелүүлхын тулада Азербайджанай партийна организаци, Азербайджанай бүхы ажалшад хүсэ шадалаа гамнахагүй гэжэ нүхэр Ахундов Пленумые найдуулаа.

Химиин продуктнуудые колхоз, совхозуудай үйлэдбэридэ хайшан гээд зүбөөр, үрэ ехэтэйгээр хэрэглэхэб? Энээнтэй дашарамдуулан хүдөө ажахын органуудай болон хүдөөгэй бүхы ажалшадай үмэнэ ямар зорилгонууд табигданаб? Энээн тухай СССР-эй Хүдөө ажахын министр **И. П. Воловченко** тоггожо хэлээ.

Башкирай АССР-тэ хими хүгжөөхэ гол асуудалнууд тушаа КПСС-эй Башкирска обкомой нэгэдэхи секретарь **З. Н. Нуриев** тогтон хэлэбэ. 5,5 жэлэй саада тээ болоһон КПСС-эй ЦК-гай майн Пленумэй шиидхэбэреэр Башкири хадаа ехэ хими хүгжөөхэ районуудай түрүүшын ээлжээндэ табигдаа бэлэй. Нефтьтэй хамта абтадаг газай, нефть болбосоруулхада гарадаг газай ехэ байһанай ашаар синтетическэ материалнууд болон продуктнуудые гаргаха нефтехимическэ промышленность хүгжөөхэ аргатай болоһон байгаабди. Табан жэлэй турша соо Башкирида хэдэн арбаад химиин үйлэдбэринүүд баригдажа, ашаглалгада оруулагдаа.

Энээнтэй хамта урда тээнь байһан үйлэдбэринүүд үргэдхэгдэһэн байна. Иигээд байхадаа республикын гаргадаг промышленна продукцида хими 23 процент эзэлдэг болоо. Энээнэй урда 1958 ондо оройдоо 6 процент болодог байһан. Һүүлэй жэлнүүдтэ Башкирида синтетическэ аргаар спирт, каучук болон бусад зүйл абадаг болоһоной ашаар 200 миллион пүүдһээ үлүү тарян, 50 мянган тонно эдеэ хоолой тоһон алмагдаа.

Өөрынгөө ажал хэрэг һайн мэдэхэ барилгашад болон химигүүдгүйгөөр парти, правительствын хүндэтэ даалгабариие дүүргэхэнь бэрхэтэй байгаа гээд нүхэр Нуриев үргэлжэлүүлбэ. Эгээл нимэһээ партиин Центральна Комитедэй табиһан зорилгые амжалтатайгаар дүүргэжэ шадаха кадрнуудые хүмүүжүүлхэ гээшэ шухалын шухала гэжэ тоолоһон байгаабди.

Мүнөө Башкирай барилгашад ба химигүүд химиин продукци гаргаха шэнэ предприятинуудые түргэнөөр ашаглалгада оруулхын түлөө тэмсэжэ байна. 1964 ондо мүнөө үе сагай химиин гигант болохо Стерлитамакска химиин заводой түрүүшын ээлжээнэй цехүүд синтетическэ материалнуудые гаргажа эхилхэ юм. Долоон жэлэй эсэсэй хоёр жэл соо манай республикада химиин 50 шэнэ үйлэдбэри ашаглалгада оруулагдаха.

Минеральна үтэгжүүлгэнүүдые ехэдхэхэ талаар партиин даалгабариие дүүргэхэ гээшэ Башкирай партийна организациин эгээл шухала зорилго болонхой.

Башкирай коммунистнууд болон бүхы ажалшад химиин промышленностиие хүгжөөхэ ехэ зорилгонуудые амжалтатайгаар дүүргэжэ, ехэ хими байгуулха хэрэгтэ, манай орондо коммунизм байгуулха хэрэгтэ өөһэдынгөө хубита нэмэриие оруулхын түлөө бүхы хүсэ шадалаа зорюулна гээд нүхэр Нуриев үгынгөө эсэстэ хэлэбэ.

Украинын КП-гэй Луганска промышленна обкомой нэгэдэхи секретарь **В. В. Шевченко** үгэ хэлэбэ. Энэ долоон жэлэй эхинһээ химиин промышленность плангаяа түргэнөөр хүгжэжэ байна. Энэ үе соо химиин предприятинууд 28,9 миллион түхэригэй продукци түсэбһөө гадуур гаргаа. Энэ хугасаан соо 48 шэнэ үйлэдбэри ашаглалгада оруулагдаа.

Лисичанска, Рубежанска химиин комбинадуудтахи, Донецкэ содын заводто туйлагдаһан амжалтанууд тухай үгэ хэлэгшэ тогтобо.

Химиин предприятиин, барилга хабсаралгын организацинуудай хүдэлмэрилэгшэдэй оролдосото ажалай ашаар, партийна хүдэлмэри шангадхаһанай ашаар иимэ амжалтанууд туйлагдаа юм. Мүнөө эндэхи партийна организацинуудай коммунистнуудай 70 процентнь үйлэдбэри дээрэ ажаллажа ябана.

Лисичанска химиин комбинадта Н. С. Хрущевой ябаһанай һүүлээр хэгдэһэн юумэн тухай нүхэр Шевченко хэлэбэ. Химиин үйлэдбэриин 14 барилга дүүрэнхэй.

Луганска областиин химиин промышленность хүгжөөхэ хэрэгтэ хабаатай хэдэ хэдэн организацинуудта тэрэ ажаглалта хэбэ. Ставрополь—Москва гэжэ газопроводһоо Лисичанска химиин комбинат хүрэтэр хоёрдохи утаһа татаха тухай дурадхал нүхэр Шевченко оруулба.

Жэл соогоо 1 миллион тонно үтэгжүүлгэ гаргаха шадалтай Березниковско калийна комбинадай хоёрдохи ээлжээн болзорһоо һара урид ашаглалгада оруулагдаа гээд КПСС-эй Пермска промышленна обкомой нэгэдэхи секретарь **К. И. Галаншин** хэлэбэ. Энээнтэй дашарамдуулан манай барилгашад, хабсаргагшад, химигүүдые КПСС-эй Центральна Комитет, СССР-эй Министрнүүдэй Совет халуунаар амаршалаа. Энээнэйнь харюуда Березниковско комбинадай хүдэлмэрилэгшэд минеральна үтэгжүүлгэ улам ехээр гаргаха, калийна шэнэ комбинат бариха хүдэлмэри үргэнөөр ябуулха, тэрэшэлэн жэлэй эсэс болотор азотно үтэгжүүлгэ гаргаха шэнэ завод ашаглалгада оруулха байһан тухайдаа партиин Центральна Комитедые найдуулба.

Мүнөөнэй Ураалые социалис индустриин хэрэмүүдэй нэгэн мүн гэжэ Никита Сергеевич Хрущев нэрлээ һэн гэжэ үгэ хэлэгшэ хэлэбэ. Энээнтэй хамта Ураалые ехэ химиин гуламта, тэрэнэй шэнэ һалбари болохо минеральна үтэгжүүлгэ гаргадаг гуламта боложо байһыень нюдөөрөө хаража байнабди.

Химиин предприятинуудта коммунис ажалай нэрэ зэргын түлөө хүдэлөөндэ хэдэн олон мянгаад хүдэлмэришэд хабаадана гээд нүхэр Галаншин хэлэбэ. Үтэгжүүлгэ ехээр абаха гээшэ областиин партийна организацинуудай гол анхаралда табигданхай. 1970 ондо орон доторoo 15,5 миллион тонно калийна үтэгжүүлгэ абтаха ёһотой гээд нүхэр Н. С. Хрущевой элидхэл соо хэлэгдэнэ. Мүнөө үгэжэ байгшаһаа гадна 10 миллион тонныень Пермскэ область үгэхэ аргатай гэжэ тоолообди гээд нүхэр Галаншин үгөө дүүргэбэ.

(ТАСС).

Чехословак арад хани халуунаар угтана

ПРАГА, декабриин 11. ТАСС-ай корреспондент И. Масленников иигэжэ мэдээсэнэ: Хани барисаан, харилсан туһалалсалга, дайнай хойто тээхи үеын харилсаа холбоон тухай Совет-Чехословацка договорой баталагдаһаар 20 жэлэй ойн һайндэрые баяраи ёһоор тэмдэглэлгэ Советскэ Союзай, Чехословакиин арадуудай таһаршагүй, аха дүү ёһоной хани харилсаатай байһыень гэршэлнэ.

КПСС-эй ЦК-гай Президиумэй гэшүүн, секретарь, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Л. И. Брежнев түрүүтэй СССР-эй Партийно-правительственна делегациие чехословак арад үнэн зүрхэнһөө, түрэһэн аха дүү мэтээр угтаба. Нүхэр Брежнев түрүүтэй совет делегаци фашис эзэмдэгшэдһээ Чехословакиие сүлөөлхын түлөө ами наһаа үгэһэн совет-чехословак сэрэгшэдэй дурасхаалые тэмдэглэбэ. КНЧ-гэй ЦК-гай Президиумэй гэшүүн, правительствын түрүүлэгшэ Йозеф Ленарт, мүн Чехословакиин Социалис Республикын бусад хүтэлбэрилхы ажал ябуулагшад СССР-эй делегацитай хамта ябалсаа.

Кениин бэеэ даанхай болоһонтойнь дашарамдуулан Н. С. Хрущев амаршалба

Кениин бэеэ даанхай болоһонтойнь дашарамдуулан, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ Н. С. Хрущев Кениин премьер-министр Джомо Кениатада амаршалгын бэшэг эльгээбэ.

Совет арад,— гэжэ бэшэг соонь хэлэгдэнэ,— Кениин арадай эрхэ сүлөөтэ, бэеэ даанхай байдалай түлөө баатар тэмсэлдэнь хододоо талархадаг байһанаа мэдүүлнэ, Кениин арадай эрхэ сүлөөтэ хүгжэлтын замаар саашадаа дабшаха байһандань үнэн зүрхэнһөө баясана.

Советскэ правительство Кениин бэеэ даанхай, эрхэ сүлөөтэ гүрэн болоһондонь баясан мэдэрхэ зуураа, дипломатическа харилсаа холбоо байгуулхаар бэлэн байһанаа мэдүүлнэ.

(ТАСС).

Совет космонавтнууд Эхэ орондоо бусаба

ТАШКЕНТ, декабриин 11. (ТАСС). Совет летчик-космонавтнууд— Валентина Николаева-Терешкова, Андриян Николаев болон Валерий Быковский һамгантаяа мүнөөдэр Советскэ Союз бусажа ерэбэ. Тэдэнэр Азиин гүрэнүүдээр үни удаан саг соо аяншалга хэһэн байгаа.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указ

Большереченскэ загаһа үсхэбэрилгын заводой хүдэлмэрилэгшэдые Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй хүндэлэлэй грамотаар шагнаха тухай

Үни удаан саг соо һайн хүдэлһэнэйнь түлөө, искуственна аргаар загаһа үсхэбэрилгэдэ амжалта туйлаһанайнь түлөө, Большереченскэ загаһа үсхэбэрилгын заводой тогтоһонһоо хойшо 30 ... гүйсэһэнтэй дашарамдуулан Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Хүндэлэлэй Грамотаар нимэ хүнүүдые шагн...

1. **Ключников** Влади... Анатольевичые—загаһа ү... бэрилэгшэ.

2. **Норенко** Дмитрий Са... ловичые—заводой директ...

3. **Стариков** Павел Сер... вичые—ахалагша загаһа ... хэбэрилэгшэ.

Буряадай АССР-эй Верхо... Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ А. ХАХАЛО... Буряадай АССР-эй Верхо... Соведэй Президиумэй Секретарь Л. САБУРО...

Улаан-Үдэ, Соведүүдэй байшан

1963 оной декабриин 6.

Түрэл орон доторнай

УТААНҺАА АБТАҺАН... ҮТЭГЖҮҮЛГЭ

ДНЕПРОПЕТРОВСК. (ТАСС-ай корр.). Днепропетровско химико-технологическа институдай хүдэлмэрилэгшэд химиин, металлургиин болон энергетикын промышленностиин үлэгдэлнүүдһээ ашаг ехэтэй азотно үтэгжүүлгэ абаба.

Энэ шухала үтэгжүүлгэ утааһаа абтадаг юм. Зүгөөр 10—12 процент хүрэтэр углекислотатай байдаг. Тусхай аппарат соо углекислотае аммиагтай холижо, «Углеаммиакат № 4» гэһэн азотнокарбамидна үтэгжүүлгэ абтаба. Тус үтэгжүүлгэ соохи азодые ургамал һайнаар шэнгээжэ абадаг.

Уладовска, Ровенскэ, Белоцерковско болон туршалгын бусад станцинуудта энэ үтэгжүүлгэ амжалтатайгаар туршагдаба. Гектар газарта 50—60 килограмм үтэгжүүлгэ оруулхада, кукурузын ороохоной ургаса гектар бүриһөө 12 центнер, хартаабхын 35 центнер, саахарай свёклын 100 центнер хүрэтэр нэмээ. Мүнөө үедэ углеаммиагые Лисичанай химиин комбинадта үйлэдбэрилдэг болоо, саашадаа үшөө хэдэ хэдэн предприятинуудта үйлэдбэрилэгдэдэг болохо.

Азотнотуково, сернокислотно заводуудта хии арилдаг газуудта азодой окисел ехээр байдаг. Харин тус окислуудые аммиак болон торфтой холиходо, һайн шанартай үтэгжүүлгэ болодог. Белоруссиин зарим ажахынуудта торфоазотно үтэгжүүлгэ туршажа үзэхэдэнь, намарай хара тарян гектарай 11 центнерээр, хартаабха — 65 центнерээр ургасаяа нэмээгээ.

Коксово болон бусадшье газуудта байдаг сероводородһоо сульфид болон полисульфид аммони үйлэдбэрилхэ арга институдта шэнжэлэгдэбэ. Полисульфид аммони ургамалнуудые түргэнөөр ургуулхаһаа гадна, бүртаг үбһэ үгы хэдэг юм.

Металл болбосоруулдаг предприятинуудай үлэгдэлнүүдһээ түмэрэй холисотой азотно үтэгжүүлгэ абажа болохо юм. Энэнь известково-карбонатна болон хүжарлиг хүрьһэндэ ашаг туһатай. Шанараараа сульфат аммониһоо үлүүлжэ, жэмэстэ ургамалнуудай болон рисэй үргаса ехээр дээшэлүүлдэг.

МОСКВА. «Мосподземстрой» трестын хүдэлмэрилэгшэд дүрбэн жэлэй саада тээ СССР-тэ түрүүшынхээ газар доогуурхи газарай соргонуудые Москвада татаһан юм. Владимирска химиин заводто үйлэдбэрилэгдэһэн винипластово соргонууд хэрэглэгдэжэ байгаа. Олон жэлэй турша соо хэгдэһэн туршалганууд тус соргонуудай ашаг ехэтэй байһыень харуулаа. Пластмассова соргонууд жэбэрдэггүй, түмэр соргонуудһаа хүнгэн, һайнаар хабсаргагдаг, табин жэлэй турша соо һэлгэгдэхэгүй байгаа. Зураг дээрэ: «Мосинжпроекты» главна инженер М. М. Хайкин, ахалагша инженер В. Е. Бухин (зүүн гарһаа) пластмассова соргонуудые шалгажа байна.

ТАСС-ай фотохроника.

СВЕРДЛОВСКО ОБЛАСТЬ. Качканарска руда шанаржуулха комбинадай түрүүшын ээлжээн ашаглалгада оробо. Тэндэһээ наржуулагдаһан руда Нижни Тагилай металлургнуудта таһалгаряагүйгөөр ерэжэ эхилээ. Зураг дээрэ: Качканарска руда шанаржуулдаг комбинадай түрүүшын ээлжээнэй фабрика.

ТАСС-ай фотохроника.

ТАБАН ЖЭЛЭЙ ТУРША СОО — АРБАН ХОЁР ДАХИН

НОВОСИБИРСК (ТАСС). Табан жэлэй саада тээ химиин асуудалнуудаар болоһон КПСС-эй ЦК-гай Пленумһээ хойшо Новосибирскэ химиин завод үйлэдбэрилгээ улам һайжаруулжа, нөөсэеэ арбан хоёр дахин ехэ болгоо. Пленумэй шиидхэбэринүүдые бодото дээрэнь бэелүүлжэ, тус предприятиин хүдэлмэрилэгшэд бүхыдэнь продукци үйлэдбэрилгээ хоёр дахин, мүн хүдэлмэришэн бүхэнэй ажалай бүтээсэ нэгэ хахад дахин ехэ болгоһон байна.

Эдэ баримтанууд бүхы коллективэй габьяата ажалые гэршэлэн харуулна.

Заводой центральна лабораторидо, мүн туршалгын цехтэ шэнэ технологи шудалагдажа, уралан наринжуулагшадай хоёр мянга хахадһаа үлүү мэдүүлгэнүүд ажахыда нэбтэрүүлэгдэһэн байха. Табан жэлэй турша соо кабельна пластикат үйлэдбэрилгэ хори шахуу дахин ехэ болоо. Нэгэ тонно тус зүйл табан тонно туулганай орондо хэрэглэгдэдэг. Мебельнэ болон фанернэ промышленностьда хэрэглэгдэдэг казеиновэ сабуугай орондо МФ-17 гэжэ дабирхай үйлэдбэрилгэ гурба хахад дахин ехэ болоо. Газай соргонуудые оройдог зүйлнүүдэй үйлэдбэрилгэ үдэрһөө үдэртэ ехэ болоно.

Арга боломжонуудаа гүйсэдөөр хэрэглэхын тула заводой хүдэлмэрилэгшэд үдэр бүри тамсажа байдаг. Эдеэ хоолой спиртын орондо синтетическэ спирт хэрэглэжэ, 750 мянган түхэриг алмагдаа, медицинскэ камфара шэнээр үйлэдбэрилжэ, үшөө хоёр зуу мянган түхэриг алмагдаа.

Заводой хүдэлмэрилэгшэд КПСС-эй ЦК-гай Пленумые шэнэ амжалтаар угтахань. Гушан халаан болон бригадануудта коммунис ажалай коллективүүдэй нэрэ зэргэ олгогдонхой.

ТҮБҺЭН БЭРХЭШЭЭЛДЭ ТОРОХОГҮЙ ТРАКТОР

ХАРЬКОВ, (ТАСС-ай корр.) Хоёр корпустой плуг шагтагалһан «П-101» трактор үргэлжэлжэ нэмжыһэн поли дээгүүр шуран түргэнөөр урагшаа дабшана.

Гэнтэ бороо ехээр адхаржа, хахалагдажа байһан газарынь шабар шалбааг болошобо. Дабаан өөдэ гарахадаа тракторай хойто мөөрнүүд нэгэ дороо эрьелдээд урагшаа шэглүүлхэеэ болишобо. Теэд үнөөхи машинамнай ябадалаа зогсоонгүй, урдахи мөөрнүүдээ хүдэлгэжэ, һэнгэргүй урагшаа дабшаһаар лэ ябана.

Дүрбэн мөөрнүүдээрээ зэргэ зүдхэдэг иимэ түхэлэй трактор Харьковай тракторна заводто түрүүшынхеэ бүтээн гаргагдаба. Агаарай һэрюусэлгэтэй, дизельнэ мотоор тодхоһон тус трактор 30 моринойхи хүсэтэй. Ниитэ шухала, мүн тарилгын хүдэлмэридэ хэрэглэгдэхэ дүрбэн ... тэ аалидхаһан скорость бии.

«Т-16» гэжэ олоор бүтээгдэдэг тракторһаа ... бүтээсээр хоёр дахин ехэ.

БАРИЛГАДА ШЭНЭ АРГАНУУДЫЕ НЭБТЭРҮҮЛХЭ

Ороной промышленность ... жэлдэ 44 миллион кубометр ... саргагдамал түмэр-бетон конструкци бүтээн гаргаха ... Энэнь США, Англи, Франци, ФРГ, Итали болон Швеци гүрэнүүдые хамтадань абажа ... бал, иимэ хэмжээнэй продукци үйлэдбэрилдэггүй байха юм.

Мүнөө үедэ барилгын индустриин түрүүшүүл түмэр-бетон ... үйлэдбэриие улам һайжаруулжа байдаг. Поточно арга хэрэглэжэ, арбан хоёр метр утатай түмэр-бетон хушалтануудые бүтээн гаргадаг болонхой. Череповецкэ металлургстрой трестын болон Ждановстрой предприятинуудай дүй дүршэлые СССР-эй Госстрой һайшаагаа. Томо хэмжээнэй хушалтанууд үйлэдбэриин бүтээсые эрид дээшэлүүлхэ ... арга боломжонуудые олгоно. 6 метрэй орондо 12 метрэй хушалтануудые хэрэглэхэдэ, ... дахин бага барилгын зүйлнүүд хэрэглэгдэдэг болохо, мүн барилгын хүдэлмэридэ гаргашалагдадаг гаргаша нилээд бага болохо.

Энэ зурагта буулгагдаһан Социалис Ажалай Герой Степан Федорович Кононов Уралай Краснотурьинск хотодо ажаһуудаг. Богословско алюминиин заводто хүдэлмэрилнэ юм. Нүхэр Кононовой коммунис ажалай бригадын ... лээр үйлэдбэридэ шэнэ ... арганууд нэбтэрүүлэгдэнхэй. Энээнэй ашаар долоон жэлэй ... жэл соо 1 миллион үлүүтэй ... ловатт электрын хүсэн, ... мянган түхэриг алмагдаа. Нүхэр Кононов өөрынгөө ... дэм шадабари дээшэлүүлжэ, ажалһаа таһарангүйгөөр индустриальна техникумдэ һурана юм.

ТАСС-ай фотохроника.

БУРЯАД ҮНЭН

2-дохи нюур

1963 оной декабриин 13.

34 жэлдэ хонишоноор

...эргэдэг, хүрэдэгшьегүй ...мболо гэрхоной хоёр ...аар орьё торьё уула ха... ...ууд жэрылдэдэг. Эдэнэй ...рондуур заахан хэһэг ...айнууд дайралдадаг ... Эгээл эндэ; Ахын Ле...эй нэрэмжэтэ колхозой ...дохи бригадын малшад ...хитэй үүсхэлтэйгээр ...ллажа байнхай.

...арза тосхондо мүнөө ...һуудаг, колхозой анха ...үн эмхидхэгдэхэһээ — ...эхи жэлээ ажаллажа ...һан Дулма Сыреновна ...археева илангаяа суу... Хара багаһаа хойшо ...л дээрэ хүмүүжэжэ бэе ...абадынь хатуужаһан, ...гэн габшагай, ямаршье ...хэшээлтэй үедэ ядалда...гүй.

...улма Сыреновна хүдэл...мин наһанһаа үнгэр...р юһэн жэл болобо. Теэд ... зуурашье миин һуужа ...дадаггүй туладаа, утын ...ралтада гараха дурагүй, ...хозойнгоо хонин һүрэ... үсхэбэрилсэнэ. Энэ ...дэ Катя басагантаяа ... эхэ хони тобир һайнаар ...ууһалжа, түл түрэһыень ...жалтатайгаар түлжүү... Мүн нооһо хайшалха түсэбөө үлүүлэн дүүргэһэн байна. Баян дүршэл шадабаритай болоһон энэ хонишон модоной набша намаа, шэмэтэй үбһэ жэл бүхэндэ ехээр суглуулжа, сэл ногооноор абадаг заншалтай. Энээнээ зарим хонидтоо, нарай хурьгадтаа эдюулдэг. Мүнөөшье Дулма Сыреновна нэгэ тонно тухай нимэ дарасатай.

Түрэл колхозойнгоо ниитын ажахые хүгжөөлсэхэ зорилгоор эсэхэ сусахые мэдэнгүй ажаллаһан бүхы үе соогоо 7 мянга гаран толгой хонидые түлжүүлжэ табиһан алдарта хонишон Дулма Сыреновна Патархеева шэнэ жэлдэ урдынхиһаа ехэ амжалта түйлахаар зоригжонхой.

Зураг дээрэ: колхозой партийна эхин организациин секретарь В. Цыренов, управлениин инспектор-эмхидхэлшэ С. Андыков гэгшэдтэй Д. С. Патархеева хөөрэлдэжэ байна.

Д. Дугаров.

Үнеэн бүриһөө хахад пүүд һү һаахабди

гэжэ Бахлайтын һаалишад мэдүүлнэ

Ажахын жэл үнгэрхэ дүтэлбэ. Ажахы бүхэн, малшан бүхэн абаһан уялгануудаа яажа дүүргэхэ тухай хэлсээд, арга боломжонуудаа хэрэглэжэ байна. Энэньшье зүб. Малай ашаг шэмэ абалгые дээшэлүүлжэ, гүрэндөө һү, мяха ехээр тушаахаһаа һайн һайхан юумэ хаана байхань һэм.

Һаяхан Хэжэнгын совхозой Бахлайтын һаалиин гүүртынхид хэжэ байһан ажал тухайдаа хөөрэлдэбэ. Жэлэй эхинһээ хойшо һаалишад, малшад муу бэшээр ажаллаа юм. Тус гүүртэ һү һаалга, худалдалгаар жэлэйнгээ түсэб дүүргэнхэй. Хэрбээ тэдэнэр ажалаа бүри һайнаар эмхидхээ һаа, абаһан уялгануудаа дүүргэхэл байха.

«Заатагүй дүүргэхэбди. Энээнһээ байтагай ажалаа бүтээсэтэйгээр эмхидхэн, жэлэйнгээ уялгануудые заабол дүүргэе гэһэн уряатайгаар управлениингаа бүхы һаалишадта хандахамнай» гэжэ бахлайтынхид суглаан дээрээ шиидхээд, нэмэл бэшэг гаргаба. Тиихэдэ жэлэйнгээ түсэбые 115 процент дүүргэхэ гэхэ гү, али түсэбһөө гадуур 275 центнер һү гүрэндэ худалдаха, үнеэн бүриһөө үдэрэй 8—9 килограмм һү һаахаар бэеэ уялгалаа.

Хэжэнгын һаалишад бусад фермэнүүдһээ югээрээшье илгаагүй. Эндэ 10 һаалишад ажалладаг, 200 үнеэд харууһалагдадаг юм. Үнеэдынь һаянһайл тугаллажа эхилэнхэй. Ажал хүдэлмэриншье үлүү хүнгэн бэшэ. Тиигэбэшье эндэхид оролдосо үүсхэлээ гарган ажаллаһанай ашаар амжалта түйлана.

Ехэ һү һаахын тулада нэн түрүүн һаалиин үнеэдэй һайнаар эдеэлүүлэгдэхэ, зоотехническэ заабариин ёһоор харууһалагдаха байһаниинь мэдээжэ. Зарим фермэнүүдээр ябахада, эдэ асуудалнуудаар арсалдаа шууяан ехээр гарадаг. Зүгөөр бахлайтынхид шадажа ажаллана. Фермэдэнь ажалай гурим наринаар сахигдана. Үнеэд саг соогоо эдеэлүүлэгдэдэг, уһалагдадаг юм. Үбһэ тэжээл тусхай рационой ёһоор хубаарилагдан үгтэхэһөө гадна, талха таряанай зүйлөөр дутаагданагүй. Үнеэн бүхэнэй һүнэй гарасые хаража, литр һүн бүриин 200 грамм концентрат үгтэнэ. Тэрэнь гурил болгогдоод, үнеэдтэ бардаа худхагдажа уулгагдадаг юм.

Үнеэдтэ шэмэтэ тэжээл, мүн һолоомо нормын ёһоор хубаарилагдан үгтэдэг. Һолоомонь бүйлуулагдажа, малда эдюулэгдэдэг болонхой. Анхан тэрэнь хэршэгдээд, сана дээрэ тодхогдоһон томо хайрсагта хэгдэнэ. Тиигээд халуун уһаар дэбтээгдэжэ, удаахан саг соо байлгагдан бүйлуулагдаад, үнеэдэй байра соо абаашагдана. Энэ аргые ажалаа хүнгэдхэхын тула һаалишад бэлэдхүүлээ юм. Мүн гүүртэдэ уһа бүлеэдхэхэ арга түхеэрэгдэнхэй.

Иимээр ажаллажа байхадаа эндэхид жэлэй эсэс болотор уялгаяа дүүргэхэшье байха. Юуб гэхэдэ, эбтэй этэй зон хүдэлнэ ха юм. Тиихэдэ һаалиин үнеэд зүбөөр харууһалагдана. Искусственна арга хэрэглэгдэдэг болоожо, үнеэдэй һубайралга усадхагданхай. Һаалишад даажа байдаг үнеэдээ зүбөөр харууһалан, саг соонь шаргаажа байдаг. Тиигэжэ үнеэд хээлитэй ябахадаа һайнаар харууһалагдан, тугаллана. Абтаһан түлнүүдынь өөдэргэн дорюунаар түлжэдэг. Мүнөө эндэхид үнеэдэйнгээ тугаллажа байхада, тэдэнээ бардам тэжээл дээрэ байлгажа, һү ехэтэй болгохые оролдоно. Гүүртын һаалишад Цыбик Дымпилова, Евдокия Санданова, Балжидма Гунсенова, Цырма Дугарова болон бусад һү һаалгаар жэлэйнгээ түсэбүүдые дүүргэнхэй.

Мүнөө тус гүүртэдэ һү һаалгань дээшэлжэ байнхай. Хэрбээ ноябрь һарын һүүл багаар гүүртынхид үдэрэй 300 шахуу литр һү һаадаг байбал, мүнөө 500 гаран литртэ хүргэнэ. Һү һаалгань 1,5—2 дахин шахуу ехэдхэгдээ бшуу.

В. Гумпылов.

Хүдөө нютагта ажаһуубал, машина техникэ шудала!

МЭРГЭЖЭЛТЭД ОЛОШОРХОНЬ

...лын уужам тарьялан дээ... трактор, машинын хүн...лдэхэнь дуулдахаяа бо..., хон-жэн болоошье һаа, ...низаторнуудай хэхэ ажал ...л ехэ ха юм.

...уб гэхэдэ, эгээл мүнөө ...хаанагүй машина техни...аһабарилха, механизатор...ай мэргэжэл шадабарие ...элүүлхэ, мүн шэнэ хү...ые һургажа гаргаха хэ...эй бшуу.

...имэһээ Хяагтын үйлэдбэ... управлениин Ранжуро... нэрэмжэтэ колхоздо меха...торнуудай бүгэдэ нии... һуралсал һайнаар эм...эжэ, тракторист, ком...ернуудые олоор һурган ...ахын түлөө оролдожо ...аниинь ойлгосотой.

Хүдөө нютагта ажаһуу... хүн бүхэн машина техни...удалха ёһотой гэдэг тон ... байна. Нёдондо механи...рнуудай бүгэдэ ниитын ...лсал эмхидхээд, 28 трак...т, 6 комбайнер бэлдэжэ ...а һэмди. Энээнэй ашаар ...рай тарилга, ургаса ху...гын үедэ механизатор...аар дуталдаагүйбди, — ... колхозой главна инже... нүхэр Богданов хэлэнэ. ...жа гараһан хүндэ трак... комбайн даалгахань... аюултай, ёһоор ху...э шадаха юм гү гэхэ мэ... зариман ехэ һэжэглэдэг ... Теэд тэрэнь дэмы бай... Жэшээнь, урда тээнь ма... фермэдэ хүдэлжэ байһан ...у хүбүүн Иван Максимов комбайнерай мэргэжэл шудалаад, энэ жэлдэ ургаса хуряалга дээрэ эрхимээр хүдэлөө. Комбайнаа бүтээсэ ехэтэйгээр хүдэлгөөд, тэрэнээ нарин нягтаар абажа ябаа.

— Энэ жэлдэ баһал тэрэ дүй дүршэлөө хэрэглэн, өөһэдынгөө хүсөөр 37 механизаторнуудые шэнээр һургажа гаргахамнай. Тэрээнһээ 20 хүниинь трактористын, 17-ниинь комбайнерай мэргэжэлтэй болохо юм,—гээд нүхэр Богданов хөөрэнэ.

Тэндэхи Шара голой найман жэлэй һургуулиин байшан соо үлүү байһан таһалгыень эзэлээд, хэшээлээ неделидээ 2 дахин 4—4 часаар үнгэргэнэ. Илангаяа харуулан ойлгуулха хэрэгсэл, ном дэбтэр гэхэ мэтые бүри нёдондо олоор бэлдээд, тэрэнээ зүбөөр хэрэглэнэ. Һуралсалайнгаа зарим хэшээлые колхозой МТМ соо эмхидхэдэг.

Трактор, комбайн, хүдөө ажахын машина зэмсэгүүдые заахадаа артелиин главна инженер нүхэр Богданов, мастерскойе даагша нүхэр Степанов, механик нүхэр Аносов гэгшэд һайн бэлэдхэлтэйгээр, шадамарааршье хэшээлээ үнгэргэнэ. Колхозой главна агроном нүхэр Гонсорунов, парткомой секретарь нүхэр Ранжуров газар тарялангай агротехникын гол асуудалнуудые, мүн политһуралсалые даажа абанхай.

В. Жаркой,
«Знамя Ленина» газетын хүдэлмэрилэгшэ.

Габшагайшуул

Семён Иольевич Григорьев, Фома Миронович Петров гэгшэд Бэшүүрэй совхозой 3-дахи отделениин мэргэжэл шадабаряар баяжаһан трактористнууд. Эдэ хоёр хүдөө ажахын ямаршье хүдэлмэридэ ябахадаа хэһэн юумэеэ һайн шанартайгаар бүтээжэ, нормоёо үлүүлэн дүүргэдэг нүхэд.

Семен Иольевич, Фома Миронович нэгэ тракторта — «Беларусь» дээрэ — хоюулаа ээлжээлэн хүдэлдэг. Машинаяа сэбэрээр, саб гэмээр абажа ябадаг, хаһа саг соонь техническэ харууһа хэжэ, нарин нягтаар заһабарилан, заашье һаатангүйгөөр ажалладаг. Тиимэһээ тэдэнэй нэрын хойто тээхи хүсэнэг соо «140 процент» гэһэн тоо бэшээтэй байдаг. Энэ — ажалайнь бүтээсын дүүргэлтэ ха юм даа.

Эгээ мүнөө эдэ хоёр механизатор поли дээрэ наг шэбхэ шэрэжэ байна. Эндэшье хүдэлхэдөө амжалта түйлана. Ойрохон зуура нүхэд Григорьев, Петров гэгшэд саахарай свёкло тариха газар дээрэ 800 тонно наг шэбхэ шэрэжэ гаргаад байна бшуу.

КПСС-эй ЦК-гай Пленумэй хүндэлэлдэ дэлгэрһэн социалис мүрысөөндэ эдэбхитэйгээр оролсоһон эдэ хоёр габшагайшуул иимэ бэрхээр, магтаалда хүрэмөөр ажаллажа байһан үетэй.

И. Ткачев,
хүдөө бэшэгшэ.
Мухар-Шэбэрэй управлени

Энэ зураг дээрэ эхэ басаган хоёр «Байкал» колхозой (Захаамин) һүнэй гүүртэдэ һаалишанаар хүдэлдэг юм. Эхэнь—Долгор Доржеева хорин табан жэлдэ, басаганиинь—Валя табадахи жэлээ хүдэлжэ ябана. Тэдэнэр жэл бүри һү ехээр һаажа колхоз соогоо шалгарна.

С. БАЛДУЕВАЙ фото.

ШАДАБАРИТАИ МАЛШАНДА ДААЛГАГДАБА

«Восточные Саяны» колхозой Хуурай һубагай отделенидэ Аюша Хамаганович Петуховые хүгшэн залуугүй хүндэлдэг юм. Өөрынгөө үнэн сэхэ, оролдосотой, бүтээсэтэй ажалаар нютагайхидайнгаа дунда суутай болоо.

Хаанашье хүдэлжэ байхадаа, дааһан ажалдаа бүхы зүрхэ сэдьхэлээрээ хандадаг Аюша Хамаганович мал ажалай фермэ дээрэ табадахи жэлээ ажаллана. Ниитын мал туужа, Үргэдэй гэдэг холын тунга бэлшээридэ таба дахин гараа.

Энэ жэлдэ баһал ажалай шэнэ амжалта түйлаба. 87 гунжадай тус бүриин шэгнүүрые сүүдхэдээ 800 граммаар нэмээхэ түсэбтэй аад, 985 граммда хүргэһэн байна.

Хабарай, зунай, намарай ямар үедэ малые хайшан гэжэ зүбөөр бэлшээхэ, саг соонь уһалха; амаруулха тухай энэ бэрхэ малшан табан хургандаал адляар мэдэхэ болонхой. Мал харууһалгын нюусые һайса ойлгожо абаһандаа шэгнүүрыень түргөөр нэмээдэг.

Энэ малшан һаяшаг табин толгой туранхай буруунуудые даажа абаад, нэгэшье толгойень гарзалуулхагүй, тобир һайнаар ондо оруулхаб гэжэ үгэеэ үгөө.

Б. Ябжанов.

Ажалшадай бэшэгүүдһээ

ГУРИМШУУЛХААР БОЛОҺОН ХЭРЭГ

Колхоз, совхозой айлнууд, мүн хүдөө нютагуудта хүдэлжэ байһан алба хаагшадай гэр бүлэгүүд тусхай тодорхойлогдоһон нормын ёһоор бууса шадараа газартай байдаг гэжэ мэдэнэбди. Зүгөөр бууса шадарай газарай тогтоогдоһон нормо зарим газарта хазагайруулагдана. Иимэ ушар Хориин аймагай колхозууд болон совхозуудта олоор үзэгдэнэ. Эндэхи совхозуудай хүдэлмэришэд болон алба хаагшад бууса шадараа 50 соток, бусад эрхэтэд 15 соток газартай байхаар тодорхойлогдонхой. Тиихэдэ колхозой айлнуудайхи артелиин Устав соо бэшэгдэнхэй.

Гэбэшье эдэ нормонууд огто баримталагданагүй. Колхозууд дээрэ абаад үзэхэдэ, олон айлнууд нормоһоо үлүү газар бууса шадараа эдлэжэ байдаг. Жэшээнь «Коммунизм» колхозой 14 гэшүүдэй бууса шадарай газар шалгажа үзэхэдэ 10 айлынь нормоһоо үлүү газартай байба. Тэдэнэй ехэнхинь колхозой оршондо ажаһуудаг хүдэлмэришэд гү, али алба хаагшад байха юм.

Совхозууд дээгүүр энэ хэрэг бүришье бусайданхай. Бууса шадарай газар эдлэлгые оройдоо шалгадаггүйһөө боложо, зарим айлнууд 60, 70, 80 соток, үнгэрхэдөө гектар хүрэтэр газартай байдагынь элирхэйлэгдээ. Бууса шадарай газараар ехэ айлнууд хубиингаа ажахые хэмһээ хэтэрүүлжэ, ниитынгээ ажалда хайша хэрэгээр хандадаг болонхой байха юм. Огород ехээр тариха, олон мал бариха ушар дайралдадаг.

Жэшээлбэл, Хэжэнгын совхоздо эртэхэн Шорхоев Гэсэгжап нилээд олон жэлдэ 1.05 гектар газар эдлэжэ байгаа бшуу. Үдын совхозой Л. И. Агафоновтан 1 гектар, Алаагай совхозой Дари Галсанова, Мария Афанасьева гэгшэд 74, 84 соток газартай байба. «Первомайский» совхозой Леоновко тосхоной олохон айлнууд бууса шадараа мүн лэ 75—80 соток газар хорёолоод һуудаг.

Ниитын газар «хуули бусаар, дура зоргоороо хам шүүрэжэ, хубиингаа ажахые хэмһээнь хэтэртэр үдхэжэ, тэрээгээрээ хэрэгээ бүтээгээд һуудаг айлнууд управлениин бусадшье ажахынуудта олон. Иимэ таагүй байдалые сомоной, сельскэ Соведүүд, колхоз, совхозуудай хүтэлбэрилэгшэд хуу мэдэжэ байдагшье һаа, ямаршье хэмжээ абадаггүйнь тон гайхамаар. Манай һанахада, бүри ойрын сагта колхоз, совхозуудай айлнуудай бууса шадарай газарай хэмжээе гуримшуулжа, үлүү гараһан газарынь ниитын жасада оруулха тон шухала болоод байна.

Бууса шадарай газарай нормые гуримшуулха талаар «Первомайский» совхозой дирекци, партийна комитет зарим тэды хүдэлмэри ябуулжа захалаа. Совхозой айлнууд 25 соток газартай байхаар нормо тогтоогдобо. Айл бүхэнэй газаахи газарые хэмжэжэ тодорхойлхо комисси хүдэлжэ эхилээ.

Гэтэр управлениин бусад ажахынууд бууса шадарай газарые гуримшуулха хүдэлмэри хэнэгүй. Энээн тушаа шухала хэмжээ абаагүйдэ аргагүй болоо гэжэ управленидэ һануулха бодол түрэнэ.

Ц. Цыдыпов,
Хориин аймгүйсэдкомой финансова таһагай ахалагша инспектор.

Хаалтатай клубууд, анхардаггүй хүтэлбэрилэгшэд

Зун намартаа хээрын стан, зуһалангаар байражаһан механизаторнууд, малшад үбэлэйнгөө байрада түбхинэжэ, айл тосхондоо хамтарба. Соёлой түрүү хүдэлмэрилэгшэд, ажахын хүтэлбэрилэгшэд, партийна, комсомолой эдэбхитэд иимэ таарамжатай эрхэ байдалда соёлой, ниитэ-политическэ хүдэлмэри ябуулха арга боломжоёо эрхимээр хэрэглэнэ.

Бэшүүрэй совхоздо энэ хэрэг хэр зэргээр шиидхэгдэнэб гэхэ болоо һаа, сэхыень хэлэхэдэ, тон бирагүй байна. Тус ажахыда 5 улаан булан бии юм. Тэдэнэй дүрбэниинь мүнөө үбэлдэ бэлэн бэшэ, гэрнүүдынь нүхэ һүбэ, пеэшэнгүүдынь эбдэрхэй, шонын хүлдэхөөр хүйтэн, һандали һууринуудаар, культурын хэрэгсэлнүүдээр дутамаг, хүнэй сэдьхэл татаха ямаршье шэнжэгүй. Улаан булангуудые даагшанар гэһэн штат үгы юм гэһэн шалтаг дурдаад лэ, совхозой хүтэлбэрилэгшэд ямаршье анхаралаа хандуулнагүй. Заганай сомоной Соведэй мэдэлдэ 3 клуб, 3 библиотекэ баһа байдаг. Эдэнэй нэгэн—Шанагын клуб хэдэн жэлдэ заһабарилагдаагүй дээрэһээ һандаран муудажа, зониие даражархиха аюулай тохёолдоходо хаагдаһаар жэл болобо. Шанагын хүн зон кино хараха аргагүй, суглаа хураалаа айлай гэртэ, харуулшанай будка соо үнгэргэхэ баатай болоно. Энэ асуудал жэлэй турша соо хэдэн удаа сомоной Соведэй сесси, совхозой партком, дирекциин үмэнэ табигдабашье, хубхай хөөрэлдөөн болоод лэ дүүрэшэдэг байна.

Шэбэртын библиотекэ тусхай байрагүй, номуудынь сомоной Соведэй байшан соо, айлай сээниг соо ябталаатай эбэржэ, тооһондо дарагдажа байдаг. Тус библиотекые эрхилэгшээр тусхай мэргэжэлтэй, шударгы оролдосотой нүхэр Дымбрылова ядаршаһан байдалда оронхой.

Соёл сурталай хүдэлмэри тухай асуудал һаяхан Заганай сомоной Соведэй сесси дээрэ зүбшэн хэлсэгдээ. Сомоной Соведэй гүйсэдком, тэрэнэй түрүүлэгшэ нүхэр Д. Дугданов, клуб, библиотекэнүүдые эрхилэгшэд бии байһан арга боломжонуудаа хүсэд хэрэглэжэ шаданагүй гээд энэ сесси дээрэ тодорбо. Номуудые худалдажа абаха гэһэн аяар 1000 түхэриг мүнгэнһөө мүнөө болотор нэгэшье түхэриг гаргашалагдаагүй, культурын хэрэгсэлнүүдые абахаар һомологдоһон 600 түхэригэй оройдоо 2 түхэриг гаргашалагданхай. Эдэ бүгэдые эмхидхэхэ, эрхилхэ ёһотой сомоной Соведэй дэргэдэхи соёлой комисси, тэрэнэй түрүүлэгшэ депутат М. С. Андреева юушье хээгүйһөө гадна, сессидэшье ерээгүй. Тиигэн гэхэдэнь сомоной Соведэй гүйсэдком соёлой эмхи зургаануудай хүдэлмэрилэгшэдэй ажал хэрэг тухай асуудал заседани дээрээ нэгэшье удаа шагнаагүй байха юм.

Сүлөөтэй сагаа аша туһатайгаар үнгэргэхэ газаргүй дээрэһээ совхозой зарим хүдэлмэрилэгшэд архи тамхи эрьюулдэг, ниитын гурим журамда таарахагүй ябадал гаргадаг байна. Ниитын гурим эбдэхэ, гэмтэ ябадал гаргаха талаараа Бэшүүрэй совхоз һүүлэй үедэ бултанһаа шалгарна гэжэ сэхэ хэлэхэ хэрэгтэй.

Совхозой дирекциин, тэрэнэй директор нүхэр И. П. Козловой, парткомой, тэрэнэй секретарь нүхэр Д. Г. Гомбоевой, хүдэлмэришэнэй комитедэй коллективэйнгээ дунда соёл сурталай хүдэлмэри ябуулха хэрэгтэ анхаралаа хандуулха сагынь болоһоор үнинэй.

Д. Тогошиев.

Газарай „витаминууд“

Академик С. И. ВОЛЬФКОВИЧОЙ хөөрөөн

...ниислэлэй Ленинскэ проспектээр скверэй гүн дунда гаталаһаань обеёорхооршье ...э байһан бии юм. Тэндэ оро... «НИИУИФ» гэһэн гаршаг ...н дээрэнь харагдадаг. Энэ ...а утэгжүүлгэнүүдэй болон ...ектофунгицидүүдэй научно...жэлэлгын институт гээшэ. ...нэ түхэл янзын минераль... утэгжүүлгэнүүдые байгуул... тэдэниие гаргаха арга нари...лан һайжаруулха хүдэлмэ...эндэ хэгдэнэ. Хүдөө ажахы...химиие хэрэглэхэ гээшэ мү... бүгэдэ арадай зорилго бол... табигданхай. Тус институт ...са дээшэлүүлхын түлөө ...элэй түрүүшын зэргэдэ ...а ушартай болоно.

...тэгжүүлгэ бии болгожо, хэ...эхэ талаар институдай на... хүдэлмэрилэгшэдэй ямар ... нэмэри оруулдаг тухай ...эхыень академик С. И. ...ьфковичые манай коррес...ент һаяхан НИИУИФ-тэ ...ходоо гуйһан байгаа.

— Мүнөөнэй хими хадаа га...й үрэжэлые хэдэн дахин ...элүүлжэ, ороной хүдөө ...хые түргэнөөр дэбжээжэ ...ха — гээд эрдэмтэ хөө...өө эхилээ. Колхоз, совхо...ай үйлэдбэриие хүгжөөхэ ...уд тухай КПСС-эй ЦК-гай ...иин Пленум дээрэ үгэ хэлэ... нүхэр Н. С. Хрущев иигэ... онсолон тэмдэглээ һэн. ... хоолой зүйлнүүдые элбэг ...эг болгохын тулада «хаха...даг газараа үргэдхэхэһөө ..., гол түлэб газар тарья... бүри болбосоноор, хүдөө ...ые бүри ашаг ехэтэйгээр ...эр эрхилхэ ёһотойбди. ...энэй тулада хамагай тү... шухала болохо хэмжээ... минеральна үтэгжүүлгэтэй ... ёһотойбди».

...азар тарьяаланда хими хэ...эхэ асуудалнуудта парти ...аар анхарал хандуулна. ...С-эй ЦК-гай мүнөө боложо ...ан Пленум энэ асуудал ...эн хэлсэжэ байна.

...ртиин Центральна Коми... заабаринуудые хүтэлбэ... болгон **концентрированнэ** ...тай) үтэгжүүлгэ гаргаха ...р бидэнэр мүнөө ажалла...айнабди. Жиирэй гү, али ...бтар үтэгжүүлгэнүүдэйхи...рхододо иимэ үтэгжүүлгэ ... туһатай бодосуудынь һугаргүй ехэ, хэрэггүйн бага байха юм. Энэ хадаа экономическа талаараа ехэ удха шанартай. Концентрированнэ үтэгжүүлгэ хэрэглэхэдэ шэрэлгын, амһартын, мүн газарта тараажа хаялгын гаргаша бага болохо байна. Суперфосфадые жэшээ болгон абаад үзэе. Энээниие абахада шухала болохо зүйлнүүдэй дэлхэй дээрэхи тон томо хэбтэшэнүүд Советскэ Союзда олон юм. Энээндэ хамагай түрүүн Кольско хахад аралай апатитууд, Каратау хаданууд (Казахстан), Баруун Урал, Эстони, Ленинградай область, Москва шадарай болон бусад районуудтахи фосфоридуудай руда хабаадана.

Хибинскэ апатитууд дэлхэй дээрэхи эгээн лэ һайн фосфатна зүйл болоно. Энээниие абаха талаар горитой хүдэлмэри хэгдэдэг. Зүгөөр тэдэниие хэдэн мянган километртэ шэрэжэ, минеральна үтэгжүүлгын заводуудта абаашаха, тэндэһээ мүн лэ олон зуун километртэ шэрэжэ, хэрэглэгшэдтэнь хүргэхэ баатай болодог байнабди. Юрын суперфосфадые иимэ холын газарта зөөхэдэ транспортын гаргаша үтэгжүүлгын зөөрын үнэһөө хоёр дахин ехэ болодог. Тиихэдэ ургамалда шэнгэжэ тэжээл болодог фосфорно ангидрид юрын суперфосфат соо оройдоол 20 шахуу процентнь болодог. Тиимэһээ юрын бэшэ, харин хоёр дахин ехэ хүсэтэй суперфосфат бүтээхэдэ ашагтай болоно. Тэрээн соо туһатай бодосынь 45-һаа 50 хүрэтэр процент байха ёһотой юм.

Бүри ехэ хүсэтэй үтэгжүүлгэнүүд гэхэдэ, аммофос болон диаммофос болоно. Тэдээн соо туһатай бодосуудынь — фосфорно ангидрид болон аммиак 65—75 процент болодог. Эгээл иимэһээ саашанхи жэлнүүдтэ манайда имагтал хүсэтэ үтэгжүүлгэ гаргадаг заводууд баригдаха болоно.

Фосфорно руда болбосоруулха хоёр гол арга — кислотно болон электротермическэ арганууд бии юм. Түрүүшын арга хэрэглэжэ, хоёр дахин ехэ хүсэтэй суперфосфат абтадаг байха юм. Гэбэшье кислотно аргые имагтал хибинскэ эрхим сортын апатидуудые болбосоруулхын тулада хэрэглэжэ болохо байна. Харин Каратаугай фосфоридуудые иимэ аргаар болбосоруулхань бэрхэтэй байдаг.

Юуб гэхэдэ Каратаугай руда дотор фосфор болон сахюурһаа гадна, нилээд ехэ хэмжээнэй магни, тэрэшэлэн түмэр болон алюмини бии байдаг. Энэ рудада сернэ кислотагаар нүлөөлхэдэ магни, түмэр болон алюмини хайлаад, фосфоридые кислотагаар саашадань задаралгада һаад ушаруулдаг.

Ондоо холисонуудтай фосфоритно рудагай угаа ехэ хэбтэшые хүдөө ажахыда хэрэглэхын тулада энэ зүйлые **электротермическэ** аргаар болбосоруулхада таарамжатай. Имагтал электричествын түгэлдэр хүсые хэрэглэжэ эдэ руда сооһоо фосфорые хүсэдөөр абажа болохо байна.

— **Комплексно** үтэгжүүлгэнүүдые үйлэдбэрилэн гаргаха технологическа онол арга олохо гээшэ маанадай шиидхэжэ байһан хоёрдохи мүн лэ шухалын шухала асуудал болоно. Энээн тухай дэлгэрэнгыгээр тогтоё — гээд академик С. И. Вольфкович үргэлжэлүүлэн хэлэнэ.

Ургамалай һайнаар хүгжэхын тулада ядахын сагта гурбан бодос: азот, фосфор болон кали хэрэгтэй болодог. Эдэ зүйлнүүдые тарьянай газар дээрэ тус тустань сасажа тараахада болохо юм. Зүгөөр энээниие тараан хаяха хүдэлмэриин гаргаша үтэгжүүлгын өөрын үнын дүшэ шахуу процент болодог. Тиимэһээ комплексно үтэгжүүлгэ байгуулжа, нэгэн доро тарьялан дээрэ тараалга экономическа талаараа ашагтай гэжэ эли болоно. Иимэ үтэгжүүлгэдэ аммофос, нитрофоска, тэрэшэлэн холимол үтэгжүүлгэ хамаадана. Иимэ үтэгжүүлгэнүүдые элдэб хүрьһэндэ оруулжа болохо юм.

Хүрьһэн соо зэд, бор, марганец, молибден, сайр болон бусадай бага зэргээршье байгаагүй һаань, олон ургамал һайнаар хүгжэжэ шадахагүй гэжэ наука тодоруулаа. Зүгөөр иимэ зүйлнүүдые тон жааханааршье хүрьһэндэ оруулхада ургамал улам түргэнөөр хүгжэжэ ургасань эрид ехээр дээшэлдэг. Энэ хадаа микро-үтэгжүүлгэ болоно.

Микро-үтэгжүүлгые комплексно үтэгжүүлгын составта оруулхада олон ушарта таарамжатай байдаг. Заримдаа иимэ үтэгжүүлгэдэ ургалтые түргэдхэдэг зүйлнүүдые нэмэхэдэ болохо. Эдэ органическа зүйлнүүд малай бэедэ витаминай гү, али гормонуудай нүлөө үзүүлдэг шэнгеэр ургамалда туһалдаг байха юм.

Тиин комплексно үтэгжүүлгэ байгуулхын тулада эрдэмтэд ехэ оролдолго гаргаха ёһотой гэжэ эли боложо үгэнэ. Иимэ үтэгжүүлгэ саашадаа үргэнөөр дэлгэрхэ ушартай.

Үтэгжүүлгын тонно бүхэниие эгээн лэ ашаг ехэтэйгээр, зүбөөр хэрэглэхэ гээшэ баһа нэгэ шухала зорилго болоно. Энэ асуудалаар манай институдай бүлэг эрдэмтэд КПСС-эй ЦК-да бэшэгээр һаяхан хандаа һэн. Энэ бэшэг хэблэлдэ толилогдожо, химиин болон хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэдэй дунда үргэнөөр дэмжэгдээ.

Үтэгжүүлгэ бодолтойгоор, ээн ёһоор хэрэглэхын тулада газарай хүрьһые агрохимигүүдһээ гадна, түсэблэлгын органуудай хүдэлмэрилэгшэд һайнаар мэдэхэ зэргэтэй. Юуб гэхэдэ, үтэгжүүлгые тэдэнэр хубаарилдаг байна. Район бүхэндэ агрохимическэ лаборатори байгуулха шухала. Үтэгжүүлгэ зүбөөр хэрэглэлгэдэнь колхоз, совхозуудта тэдэнэр туһалха ёһотой. Тиихэдэ хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэд өөһэдөө олон юумэндэ һураха уялгатай гээшэ.

— Химиин тон шухала зүйл бологшо сернэ кислота бүри ехээр гаргаха тухай оролдохо гээшэ баһа нэгэ тон шухала асуудал гэжэ бии һанаха байнаб—гээд академик С. И. Вольфкович хэлээ. Үтэгжүүлгэ бүри ехээр гаргаха хэрэгтэ тэрэнэй үүргые сэгнэхэдээ нүхэр Н. С. Хрущев иигэжэ онсолон тэмдэглээ һэн: «орондомнай үтэгжүүлгэ ехээр хэрэгтэй болодог, харин суперфосфатна заводуудай хүсэ шадал хүсэдөөр хэрэглэгдэнэгүй. Юундэ тиигэнэб? Сернэ кислота дуталдана».

Сернэ кислота гаргадаг томо предприятинуудай проектнүүдые зохёохын тулада научна мэдээнүүдые зохёохо гээшэ манай зорилго болоно. Продукци гаргалгые эрид дээшэлүүлжэ шадахаар мүнөөнэй бүтээсэ ехэтэй агрегадууд иимэ предприятинуудта тодхогдохо ёһотой.

Минеральна үтэгжүүлгэ гаргаха хэдэ хэдэн предприятинууд ороной олон районуудта мүнөө түргэнөөр баригдажа байна. Тэдэниие түргэнөөр ашаглалгада оруулха, предприяти бүхэниие хүсэд хүсөөрнь хүдэлгэхэ гээшэ тон шухала хэрэг болоно. Энэ хадаа барилгашадай, химигүүдэй уялга болоно. Тиихэдэ научна хүдэлмэрилэгшэд, проект зохёогшод эдэ предприятинуудта нарин һайн, ашагтай технологическа аргануудые, эгээн лэ бүтээсэ ехэтэй түхеэрэлгэнүүдые нэбтэрүүлхэ уялгатай.

Минеральна үтэгжүүлгэнүүдые газарай «витаминууд» гэжэ гоёожо нэрлэдэг байна. Энэньшье ойлгосотой. Мүнөөнэй хими колхоз, совхозуудай полинуудта шэнэ хүсэ оруулдаг. Ургасада шухала бүхы юумые абаад байхадаа хүрьһэн совет хүнэй ажалые бардамаар харюулдаг байна.

Номой шэнжэлэл

ЯАРАХАДАА—ДААРАХА

„Энээниие өөһэдтөө хэрэглэгты!“ гэжэ брошюрын зарим дутагдалнууд тухай

Уншахада ульгам, харахада хабатай ном хүнэй сэдьхэл баясуулдаг, зориг бадаруулдаг гээшэ ааб даа. Хараха янзада, энээхэншье брошюра уншагшадай анхарал татамаар. Зурагламал гадартай, олон үнгын шэрээр барлагдаһан нимэ брошюра Хориин управлениин Нарһатын совхозой ахалагша тугалшан Жамсо Дугарович Дугаровай дүй дүршэл тухай хөөрэнэ. Жэлтэй болоһон тугалнууд хайшан гээд 3 центнер татанаб, түрүү малшан ажалдаа ямар онол аргануудые хэрэглэнэб? Брошюрын авторнууд гол түлэб эдэ асуудалнуудта харюу үгэхэ зорилго урдаа табиһан байна.

Хэлэгдээ, дуулдаагүй юумэ эндэ бэшэхэеэ һананагүйбди. Зүгөөр залуу мал түргөөр шахан таргалуулха, тиигэжэ ажалай бүтээсые шууд дээшэлүүлхэ, центнер мяханай өөрынь үные хараа байса хямдаруулха гээшэмнай экономическа талаараа ехэ удха шанартай гэжэ хэлэебди. Тус асуудалаар партиин обком, республикымнай правительство нэгэнтэ бэшэ тогтоол абаһан, эмхидхэлэй хүдэлмэри хаа хаанагүй ябуулагдаһаншье байха. Энэ хэрэг бодомжотойгоор, ухаансараар табяад байбал, ажахы бүхэн нилээд ехэ олзо доход оруулха һэн. Ж. Дугаровай ажалайнь арга методүүдые хэрэглэбэл, хоёр дахин тухай ехэ мяха абажа боломоор гээд брошюрын авторнууд бэшэнэ. Ушар тиимэһээ энэ брошюра шухала асуудалаар бэшэгдээ, малшадта хэмжээлэшэгүй ехэ туһа хүргэхэ жэшээтэй.

Теэд хүсэһэн зорилгодоо хэр хүрөө гээшэб? Энэ асуудалда харюусахаһаа урид номойнь хуудаһануудые ираад үзэебди. Уншаад, шэбшэжэ үзөөд байхада, абаһаар лэ нимэ бодол түрэнэ. Тугалшан мастер Ж. Дугаровай ажалайнь «нюуса» юрэнхышэгээр тайлбарилагдаһан янзатай. Брошюрын авторнуудай бэшэһэнэй ёһоор, Хэргэндын малшад түрэһэн хойнонь 10—15 хоноод байхада тугалнуудые амяарлан таһалжа, жэлтэй болоторнь түлжүүлдэг байна. Энэ хугасаа соо тугалнууд наһанай илгаагаар дүрбэн ондоо бүлэг болгогдон харууһалагдана. Тиигээд тэдэнь тусхай малшадта даалгагдадаг гуримтай. Һая гараһан тугалнуудые хоёр һаратай болоторнь илангаяа ханалгатайгаар, аһан шадалаараа түлжүүлдэг. Саашань авторнууд иигэжэ бэшэнэ: «10 хоногһоо эхилээд һаратай болоторнь залуу малда 140 литр һү уулгадаг, сүүдхэ соо толгой бүридэнь 5 литр хүртэдэг» (?!) Хайшан гээд 20 хоног соо 140 литр һү уулгана гээшэб, ойлгохын аргагүй! Үшөө саашань праябди. Дүрбэдэхи бүлэгтэ оруулагдаһан тугалнуудые юугээр, ямар рационоор эдеэлүүлдэг юм?—баһал хадуужа абахын аргагүй.

Һүөөр кисель бэлдэхэ тухайда брошюра соо даншье һаа багаар, өөдэгүйгөөр бэшэгдэнхэй. Энэ асуудалда оройдоол 24 мүр үгтэһэн байна. Зүгөөр машиндагдамал һүөөр тугалда уулгахын тула бэлдэгдэһэн кисель Жамсо Дугаровай «хүлэг морининь», «оньһон» аргань болодог юм. Имагтал энээнэй ашаар тугалнуудай амидын шэгнүүр түргөөр дээшэлдэг, тэдэнь үбшэ хабшанда дайрагдадаггүй бшуу. Энэ талаар ветеринар, зоотехнигүүдэй һанамжа, тобшололые эрдэм ухаанай заабариин ёһоор брошюра соо оруулаа һаа, ехэ һайн байха һэн. Бусад тугалшадташье, малшадташье ёһотойл һургуули болохо байгаа.

Гадна тэжээл бэлэдхэхэ хүдэлмэриие оньһожоруулха тушаа зууршалга, һанаашалганууд брошюра соо огто дурадхагданагүй. Манай һанахада, энэ хадаа шухала хэрэг болоно. Юуб гэхэдэ, кисель бэлэдхэхэ хүдэлмэри гараар, бар хүсөөр хэгдэһээр лэ ха юм.

Түрүү дүй дүршэл дэлгэрүүлхэ, нэбтэрүүлхэ хэрэг нэн түрүүн хүдөө ажахын мэргэжэлтэдэй оролдолгоһоо болодог. Теэд энэ брошюра соо зоотехник, ветеринар тухай нэгэшье үгэ дурдагданагүй. Брошюрын авторнууд тэдэниие мартажархёо гү, али Хориин управленидэ тэдэнэй дүүргэдэг үүргые тоодоггүй юм гү? Юрэдөөл, гайхалтай.

Замай залууршан Жамсо Дугаровай дүй дүршэл хайшан гээд хэрэглэхэ, хаа хаанагүй нэбтэрүүлхэ тушаа брошюрын түгэсхэлдэ нэгэ хэдэн үгэ гү, бишыхан бүлэг үгэбэл, мүн лэ һайшаамаар байха бэлэй. Ушарынь гэхэдэ, энэ нүхэрэй түрүүлэн гаргаһан замда мүнөө дээрээ даншье һаа үсөөхэн хүн гаранхай ха. Жэшээнь, тэрэл Хориин управлениин ажахынууд энэ жэлдэ туранхай мал тушааһанһаа боложо аяар 8666 центнер мяха хиидэ алдаа гэхэ гү, али 173 мянган түхэригэй гарзада ороо. Үнөөхил Нарһатын совхозой (шэнэ үүсхэлэй түрэһэн нютаг) гүрэндэ тушааһан эбэртэ малай дунда зэргын шэгнүүр 270 килограммһаа холо ошоогүй.

Эмхидхэлэй хүдэлмэриин һулаар табигдаһаниие энэ баримта балшыса гэршэлнэ. Тиимэһээ Ж. Дугаровай дүй дүршэл нэбтэрүүлхэ тушаа партиина организацинуудай, ажахын хүтэлбэрилэгшэдэй, зооветмэргэжэлтэдэй бэелүүлхэ үүргые брошюра соо тобойсо гаргабал, һайн байха бэлэй гэжэ дабтан хэлэнэбди.

«Яарахада—даараха» гэжэ буряад зомнай хэлсэдэг. Энэ брошюра баһал яаралтайгаар, хүсэд бодомжологдонгүй «түрөө» гээшэ ха. Тиигэжэ «ехэ ашаа даахагүй», «даарамхайшаг» брошюра болоо бэшэ гү? Энээн тушаа Буряадай номой хэблэл ямар һанамжатай хаб?

С. Бадмаев.

Декабрь һарын уларил

Декабрь — Буряадаймнай газар дайда дээрэ түлэг үбэл. Гансахан Байгал далай үбэлэй ерэһые мэдээгүй байһан заһгаараа, эбхэрэн, долгилон эрье хабсагайгаа озон эльбэн байхал. Тиигэжэ далайн эрьеэр ондоли мүльһэн гурьба татагдашадаг. Тэрэнь заримдаа хэмхэрэн унаад, далай руугаа нүүжэ талиидаг. Декабрь бэшэ һарануудта орходоо саһатай, шуурганай байдаг юм. Наратай дулаан үдэрнүүдтэ эрьеын мүльһэн хайлан шэмэлээдшье абадаг. Хүйтэрхэлөөр баһа мүльһэтэхэ. Декабрьда Байгал шадар республикын урда талын нютагуудай уларилһаа һураггүй дулаан байдаг гээшэ.

Жэшээлхэдэ, Байгалай эрье шадархи Бабушкин городто декабриин дунда зэргын уларил 11 градус хүйтэн байхадань, Ново-Селенгинскдэ 23 градус гэхэ гү, Байгалай эрье шадарайхиһаа хоёр дахин хүйтэн байдаг байна. Энэ юун дээрэһээ болоноб гэхэдэ, зунай сагта Байгалай уһан ехэ гүнзэгыдэ хүрэтэрөө дулаасуулагдажа, намар, үбэлдөө тэрэ амисхалаар эрье шадараа дулаан байдаг.

Декабриин 21-дэ үдэр эгээн богони, һүни эгээн ута хэмдээ хүрэдэг байха юм. Энэ һарын 22-ой үдэр наралай эгээн доро ороод байһан үдэр гэжэ астрономууд тэмдэглэдэг байна.

Энэ үедэ үбэлэй хүйтэн үшөөл шангадаһаар байха. Үдэрэй тэхэрихэлээр баабгай хабарые зүгнэжэ, эшээн соогоо нэгэ хажууһаа нүгөө тээшээ эрьелдэн хэбтэдэг гэжэ арадай календарь баталдаг.

Декабриин һүүлээр хүйтэнэй амисхал улам шангадажа, заримдаа саһан орожорхихо. Саһанай орожо, хүйтэнэй ехэдхэлээр ан болон шубууд байраяа һэлгэн хубилгадаг. Ой модон соошье үбэлэй янза эли тодо ородог. Нарһан модотой ой тайга соогуурхи наруули дулаан газарнуудта тоншуул нарһанай боргоосгойн үрһэ түүн, бүхэли үдэр соо тоншохо.

Ойн захаар итаг шаазгай шангаар хашхарая, борохон далияа дэбин ниидэхэ. Гол горхон шадарай шугы бургааһан соогуур зана шубуун, алаг шаазгай үзэгдэхэ. Арал тохой соогуур торхируу байрладаг. Хүхэ буха мүн тэрээгүүр эдишэ бэдэрэн ниидэхэ.

Боро гүрөөһэн саһа багатай, эдеэлсэ һайнтай газар тээшэ байрладаг юм. Эдеэлжэ садаһанайнгаа һүүлээр наруули газарта амаржа хэбтэхэ дуратай. Тиихэдээ туруугаараа хүр саһа сабшан малтажа, хара газар дээрэ хэбтэдэг.

Олонхи шубууд айл хотон шадар байрлажа, эдихэ юумэнэй элбэгтэ эрьедэг.

Түнхэн, Ахын һарьдаг уулануудаар байрладаг зэрлиг ямаанай отон декабрьда ородог. Тэрэ амитан орьёл үндэр хярын оройһоо буужа, ой модотой газарта үбэлжэдэг гээшэ. Энэ үедэ баабгай эшээндээ бүхэ нойроор унтажа байха. Хулгана мэтын амитад саһан доогуур харгылжа, үбэлые үнгэргэдэг. Хулганашалжа ябаһан үнэгэн саһан соогуур хэбтэжэ байһан шубуушье барижа болохо.

Арьяатан шоно амандаа оруулха юумэ бэдэрэн, утын һүниие харгылдаг байха юм.

Нуур сөөрэмүүдтэ мүльһэн дороһоо загаһа барилга, ой тайгаар агнуури хэлгэ түлэг дундаа. Саһа багатай дулаан жэлнүүдтэ зарим алаг туун, һойр гэхэ мэтын шубууд манай эндэ үбэлжэшэдэг.

Заримдаа декабрьда хэтэрүү шанга хүйтэн боложо, зарим үдэр 40—50 градус хүрэдэг байна. Тэрэшэлэн республикын хойто талын нютагуудаар 55—57 градус хүрэтэр хүйтэрдэг.

Ин. Котов.

Сагай уларил

Улаан-Үдын гидрометобсерваториин мэдээсэһэнэй ёһоор, мүнөөдэр республика доторнай үүлэтэйшэг байха, хойто аймагуудта бага зэргэ саһан орохо. Баруун зүгһөө секундын 3—7 метрэй һалхин болохо. Улаан-Үдэ городто үглөөгүүр 16—18, үдэртөө 6—8 градус хүйтэн болохоор багсаагдана.

Декабриин 14—15-най үдэрнүүдтэ республика дотор үүлэтэй байха, зарим нютагуудта саһан орохо. Баруун зүгһөө секундын 3—7 метрэй һалхин болохо. Һүниндөө хойто аймагуудта 9—18, бусад нютагуудта 20—25, үдэртөө хойто аймагуудта 3—8, бусад газар нютагуудта 8—13 градус хүйтэн байхаар хүлеэгдэнэ.

Хэрэнэй столоводо ороходо сэбэр, һаруул, уужам, эдеэншье амтатай һайнаар бэлдэгдэдэг. Ороод эдеэлжэ гараһан хүн һайн сэгнэлтэ үгэдэг. Зураг дээрэ: ахалагша эдеэ шанагша Даба Сыреновна Папанова.

С. БАЛДУЕВАЙ фото.

МОГСОХОН НЮТАГТА

НЭГЭ ХАЛААНДА ҺУРАНА

Дунда-Худанай 8 жэлэй һургуулиин дирекци болон түрэлхидэй комитет классуудые нэгэ халаанда заалгадаг болгохын тула ехэ оролдолго гаргаһан юм. Эндэ 4 классай багтаха, урдань колхозой хуушан клуб байһан томохон байшан һэльбэгдэн табигдажа дүүрээд, досоо талынь сэбэрлэхэ, сонхонуудынь һуулгаха, дулаалха, шалынь хашажа тэгшэлхэ гэхэ мэтэ ехэ ажалтай байһан. Тиигээд энэ байшангые һургуулиин класста хэрэглэхэ гэжэ шиидээд, түрэлхид, багшанар, һурагшад хамтаран хоёр үдэрэй туршада воскресник үнгэргэжэ, эдэ бүхы хүдэлмэриие богонихон саг соо хэжэ дүүргэһэн байгаа.

Эндэ түрэлхид Д. Д. Чимитов, Ц. Д. Цыдыпов, пенсионер С. Д. Самбуев, һаалишан Ц. Дашиева, малшан Ц. Д. Дамбаева, багшанар Д. Сампилов, Ц. Дугаров, Р. Гуруева, О. В. Осорова ба бусад тон һайнаар ажаллаа. Гадна ахалагша классуудай һурагшад эрхимээр туһалалсаа. Иигэжэ түрэлхид, багшанар болон һурагшадай эбтэй эмхитэйгээр ажаллаһанай ашаар найман жэлэй тус һургуули хоёрдохи четвертиһээ эхилжэ, нэгэ халаанда һурадаг болоо.

ҺУРАГШАДАЙ КОНЦЕРТ

Тус һургуулиин һуралсалай талые даагша Цыбикмид Доржиевна Ванчикова ахалагша пионервожата Цыцык Дагбаева хоёр ахалагша классуудай һурагшадһаа бүридэһэн уран һайханай бүлэг эмхидхэн, богонихон аад, һонирхолтой, хүхюу зугаатай наада, дуу, шүлэг, хатар танцатай концерт бэлэдхэжэ, үбэлжөөндэ буугаһан малшадай гүүртэ, отаргуудаар ябажа харуулдаг болоо. Эдэнэр һүүлэй үедэ Улаахан-Аралай, Сагаан-Нуурай һү һаалиин гүүртэ, Могсохоной хонишодой бригадада ерэжэ концерт харуулбад.

ДЕПУТАТ ҺУНГАГШАДАИНГАА УРДА ТООСОНО

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй депутат һаалишан Дыжид Дашиевна Дашиева һунгагшадайнгаа урда тоосожо эхилээ.

Һаяхан Дыжид Дашиевна Улаахан-Аралай малшадта Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй 6-дахи зарлалай депутадуудай состав тухай хөөрэжэ үгэбэ.

Буряадай АССР-эй һүүлшын сесси дээрэ республикын ажалшадай ажаһуудал һайжаруулха асуудал депутадуудай зүбшэн хэлсэһэн тухай һонирхолтой хөөрэлдөө малшадай бригада, гүүртэнүүдээр ябажа үнгэргэбэ.

Ж. Бадмаев.

Хори.

Түмэр замай Улаан-Үдын отделенидэ

Түмэр замай 11 станцинууд вагонуудай хэмһээ үлүү саг соо миин байлгые хороохо тушаа абаһан социалис уялгануудаа амжалтатайгаар дүүргэбэ. Посольско станци дээрэ вагонуудай миин байлга 2,3 часаар, Темлюй дээрэ 2,2 часаар, Дивизионная станци дээрэ 3,8 часаар хороогдоо.

* * *

Отделениин түмэр замшад ноябрь һарада арадай ажахын ашаануудые шэрэхэ түсэбөө холо үлүүлбэ. Дааб... риһаа гадуур 250 ваго... нүүрһэ, 167 вагон модо, 1... вагон барилгын материал... нууд эльгээгдээ.

* * *

Тепловозуудай дунда зэр... гын ябаса сүүдхэдээ 45 ки... лометрээр ехэ боложо... ноябрь һарада 725,5 кило... метртэ хүрэбэ. Тепловозуу... дые бүри түргөөр ябуулда... болохын түлөө тэмсэл үргэ... жэлһөөр.

М. Савельев.

ЗУРАГТА ДУРАТАЙШУУЛАЙ КРУЖОК

Онохой тосхоной соёлой байшангай дэргэдэ фото, уран зурагта дуратайшуулай кружок эмхидхэгдэбэ. Фото-зурагай кружок энэ жэлдэ нёдондонойхиһоо олон хүнэй хабаадалгатайгаар, эмхитэй һайнаар хүдэлнэ. Тиихэдэ уран зураашадай круж... һаял нээгдэбэшье, тэрээндэ яб... ха дуратан олон байжа, хүдэ... мэридэнь хэрэглэгдэхэ шэр... биирэ, карандаш гэхэһээ эх... лээд, ехэ бэлэдхэл хэгдэжэ ба... на.

Хилын саанаһаа

В. Ульбрихт Оборонын соведэй Түрүүлэгшээр томилогдобо

БЕРЛИН, декабриин 11. (ТАСС). ГДР-эй Гүрэнэй Соведэй заседани мүнөөдэр боложо, арадай палатын дурадхалай ёһоор ГДР-эй Оборонын национальна соведэй түрүүлэгшээр Гүрэнэй Соведэй Түрүүлэгшэ В. Ульбрихт дахяад томилогдоо.

ЗАМБУУЛИНАЙ ОНГОСО БАЙГУУЛАГШАДАИ ШАГНАЛ

РАНГУН, декабриин 11. (ТАСС). Замбуулинай дайда соо туйлагдаһан бүхы түхэл янзын спортнуудаар дэлхэйн эхэнэрнүүдэй дунда түрүүшын чемпион гэһэн нэрэ зэргые Валентина Николаевна-Терешковада Астронавтикын талаар уласхоорондын комисси олгоо. Энээн тухай мэдээжэ болон сасуунь, Рангунда байһан дэлхэй дээрэхи түрүүшын эхэнэр-космонавттай ТАСС-ай болон «Правдын» корреспондентнүүд уулзажа, дурсагдаһан мэдээсэл тайлбарилжа үгэхыень тэрэниие гуйгаа.

Энэ шагнал хадаа замбуулинай гайхамшагта онсо байгуулһан манай бүхы конструкторнууд, инженернүүд болон хүдэлмэришэдтэ, замбуулинай дайда руу ниидэлгэдэ намайе бэлэдхэһэн бүхы хүнүүдтэ хамаатай гэжэ тоолоноб гээд В. Николаева-Терешкова хэлээ.

Үндэһэ яһанай илгаа гаргахаяа болихо

НЬЮ-ЙОРК, декабриин 11. (ТАСС). Урда Африкада үндэһэ яһанай илгаа гаргалга тухай асуудалаар хоёр резолюци үсэгэлдэр үндэр дуунда табигдангүйгөөр ООН-ой Генеральна Ассамблейн Тусхай политическа комитедэй үдэрэй заседани дээрэ нэгэн дуугаар баталан абтаа. Түрүүшын резолюци хадаа тус асуудалаар Ассамблейн болон Аюулгүйн Соведэй шиидхэбэринүүдые бэелүүлхыень ООН-ой гэшүүд бүхы оронуудые уряална, тиихэдэ үндэһэ яһанай илгаа гаргалтын хойноһоо хинажа, шухала болоһон сагтань Ассамблейдэ болон Аюулгүйн Соведтэ элидхэжэ байхыень тусхай комитедтэ дурадхана.

Хоёрдохи резолюци хадаа Урда Африкада хашуулжа хэһээлгэжэ байһан бүхы хүнүүдэй гэр бүлынхидтэ туһаламжа үзүүлхэ арга болон мүнгэ зөөри олохыень ООН-ой Генеральна секретарьта дурадхана.

Д. Раск үгэ хэлэбэ

ВАШИНГТОН, декабриин 11. (ТАСС). США-гай гүрэнэй секретарь Дин Раск Сент-Пол (Миннесота штат) городто үсэгэлдэр үгэ хэлэхэдээ, иигэжэ онсолон тэмдэглээ. Хэрбээ бүхы дэлхэй дээрэ аюулгүй байдалай хангагдаагүй һаа, Холбоото Штадууд өөрынгөө аюулгүй байдал хангажа шадахагүй.

«Мүнөө үедэ түби хоорондын баллистическа ракетанүүд, термоядерна һомонууд байгуулагданхай. Манай оронииие тойроод оршон байдалай намдуу түбшэн байгаагүй һаань, бидэнэр һанаа амар һуужа шадахагүй байнабди» гээд США-гай гүрэнэй секретарь хэлээ.

США хадаа ниитын аша туһые харан, бусад оронуудтай үгэеэ ойлголсожо, бүгэдэ ниитын дайн байлдаанай һүжэрхэ аюул бага болгохые эрмэлзэнэ гэжэ зааха зуураа, Раск иигэжэ һануулаа. Советскэ Союзтай һаяхан зарим талын хэлсээн баталагдаһан байна. Тэрэнэй тоодо США-гай президент болон Советскэ правительствые толгойлогшо хоёрой хоорондо телетайпна сэхэ холбоо тогтоохо тухай хэлсээн, замбуулинай дайдада, агаарта, уһан доро ядерна зэбсэг туршалгые хорихо тухай договор ороно гэжэ тэрэ һануулаа. Тус договорто 100 гаран правительство гараа табяа гэжэ Раск һаналаа нангяар тэмдэглээ.

Советскэ Союз болон Холбоо... Штадууд хадаа һандарал ехэтэ... зэбсэгые замбуулинай дайдада... билгые хориһон декларациие дэм... замбуулинай дайда ашаглалгые... римшуулха хуули ёһонууд ту... үргэн хэлсээ туйлаа гээд Раск... гэлжэлүүлэн хэлээ.

«Энэ хадаа багаханшье һаа... найрамдал тээшэ хэгдэһэн туһа... алхамууд гээшэ» гээд США-гай... рэнэй секретарь хэлээ. «Бата б... эб найрамдал хангаха зорилгоор... шанхи алхамуудые хэхэ хэлсээ... лаха арга боломжо бүхэниие... сэхээр, тэсэмгэйгээр шэнжэлжэ... хөөр президент Джонсон прези... Кеннеди шэнги хүсэд шиидэнги... на» гэжэ Раск мэдүүлээ.

Раск үгэ хэлэхэдээ, коммуни... харша һанал бодолоо баримт... зуураа, уласхорондын оршон ба... далай шахардуу болоһоной т... харюусалгые социалис орону... тохохо һэдэлгэ гаргаһан байна... хайлбал, дурсагдаһан туһатай а... мууд «уласхоорондын шахардуу... га байдал һулаоруулаа гэһэн удх... бэшэ», юуб гэхэдэ, «соёл сурт... талаар тэмсэл үргэлжэлжэл... һаар» гээд тэрэ хэлээ.

Кениин ниислэл Найроби хото. ЧТК-гай-ТАСС-ай фото.

САЙГОНОЙ ШЭНЭ ХҮЛЬЭНШЭД ХЭНДЭ АЛБА ХЭНЭБ

Засагай урбалтын болоһон тэрэ үдэр һэн. Урда Вьетнамай ниислэл хото Сайгоной ажабайдал урданайнгаал гуримаар үнгэржэл байба. Үдэ болохолоор хүнэй тэсэхын аргагүй халуун. Бүхы эмхи зургаанууд гурбан часай туршада хаагдана, магазинуудайшье ажал аалидажа, энэ ехэ городой үйлсэнүүд хон жэн болошоо бэлэй.

Эгээл энэ үедэ Сайгоной хон жэн байһан үйлсэнүүдтэ сэрэгэй машинануудай хуугайлха абяан, эндэ тэндэ автомадаар, үхэр буугааршье буудаха дуулдажа эхилбэ. Энэ ушараар һонирхожо байһан хүн зон парашютистнуудай, далайн сэрэгэй отрядуудай доботолон, полициинхидые тэһэ түрин, правительствын байшангуудые, почто, телеграф, радиостанци, газетэнүүдэй редакцинуудые эзэмдэхыень хараба.

Хэдэн часай үнгэрөөд байхада, зэбсэгтэ хүсэнүүдэй командовани Нго Динь Дьемые тушаалһаань унагаажа, засагаа гартаа абаба гээд Сайгоной радио мэдээсэбэ. Хойто үглөөниинь зонхилогшо Нго Динь Дьем, тэрэнэй дүү—нюуса полициин начальник байһан Нго Динь Нью гэгшэд бэедээ гар хүрэн үхөө гэһэн һураг суу тараа бэлэй. Гэбэшье тэдэниие арестовалһан офицернүүд буудан алаа гээд американска зарим корреспондентнүүд мэдээсэһэн байха юм.

Найман жэлэй саада тээ америкын империалистнуудаар гүрэнэй засаг толгойлхо тушаалда табигдаһан Нго Динь Дьемэй хуби заяан нимэ золгүйхэнөөр дүүрэшэһэн байна. Засагайнгаа тушаалһаа тэрэнэй унахада Вашингтондо халаглаха хүн байгаагүй. Энээндэ ямаршье гайхал байхагүй, засагай урбалтын болохые тэндэхид хүлеэжэ байһан. США-гай сэрэгэй дээдэ тушаалтад Нго Динь Дьемдэ найдахаяа болиһоор бүри үнинэй һэн. Вашингтоной сагаан байшанда болоһон пресс-конференци дээрэ гүрэнэй департаментын түлөөлэгшэ Урда Вьетнамда болоһон хэрэгтэ США оройдоошье хабаадалсанагүй гэжэ мэдүүлһэн байна. Тиихэдэнь эндэ байһан олон тоото журналистнууд тэрэ мэдүүлгыень шог энеэдээр угтаа бэлэй.

Бодото дээрээ энэ хэрэгэй ондоо байһан тухай Америкын зарим хэблэл мэдээсэнэ. Сайгондо болоһон засагай урбалта—манай хэһэн хэрэг гээд тэрэ үдэрынь «Нью-Йорк геральд трибюн» газетэ бэшэһэн байха юм. Финансова ехэ эзэд баяшуулай һанамжые тайлбарилан, «Уолл-Стрит джорнэл» газетэ бүри тодорхойгоор иигэжэ бэшээ һэн: Нго Динь Дьемэй «юрын зонхилогшо» байһандань США дураа гутаа бэшэ, харин тэрэнэй «саашадаа бирахагүй зонхилогшо» болоһондонь тэрээндэ эсэргүү ябуулга хээ.

Засагай урбалтын болохын урда тээхэнэ Америкын зарим хэблэл США-гай империалистнуудай политикые шууд түргөөр бэелүүлжэ шадаагүй дээрэһээнь, Нго Динь Дьемые ехээр шүүмжэлһэн байна. Өөрынгөө хубиин засагые бэхижүүлгээр һамааraад, сүлөөрэлгын национальна фронтын хүсэнүүдтэй эсэргүү тэмсэлые һулаоруулһанайнь түлөө тэрэниие ехээр муушалан шүүмжэлээ. Нго Динь Дьем Америкын советнигүүдэй дурадхаһан зүбшөөлые хэрэглэхэеэ болёод, коммунистнуудта тон дурагүй аад, өөрынь алдууе шүүмжэлхэеэ һэдэһэн хүнүүдыешье мүшхэжэ, мүрдэжэ эхилээ һэн. Политическэ тэмсэлһээ холо байһан будаадын шажанай түлөөлэгшэдэй дунда Нго Динь Дьем шуһата муухай хюдалга хэжэ, урдань өөрыень дэмжэжэ байгшадые бэеһээ холодуулаа. Холбоото Штадуудта болоһон айхабтар ехэ һанаа зоболго лэмы бэшэ байгаа: засагай урбалтын болохоёо байһан үдэрнүүдтэ сүлөөрэлгын национальна фронтын зэбсэгтэ хүсэнүүд Нго Динь Дьемэй сэрэгэй ба Америкын интервентнүүдтэ эсэргүү тэмсэл бүхы фронт дээрэ амжалтатайгаар үргэдхэжэ ороо.

Эзэмдэгшэд бэрхэтэйшэг байдалда орожо эхилээ. США-гай оборонын министр Макнамара, штабуудай нэгэдэмэл комитедэй начальник генерал Тэйлор гэгшэд Урда Вьетнам дары ерэхэ баатай болоо һэн. Теэд тэдэнэр Нго Динь Дьемые һэлгэхэ хэрэгтэй гэһэн тобшолол хээ бшуу. Зонхилогшодто хүргэгдэжэ байһан экономическа туһаламжа бага боложо захалаа. Урда Вьетнамай сэрэгэй дээдэ тушаалтад, Америкын үнинэй тагнуулшан генерал Зыонг Ван Мин гэгшын хүтэлбэри доро засагай урбалтые бэлэдхэжэ ороһон байна. США-гай тагнуулайхид тэдэнэй хэрэгые хүтэлбэрилхэһөө гадна, алхаса бүхэнииень хинан шалгажа байгаа.

Хамаг юумэн хуу уридшалан түсэблэгдөө. Урбалтын болохоһоо хоёр хоног урид, хараада абтаагүй ушарай гараа һаа, хэрэгтэй болохо гэжэ Америкын долоодохи флодой корабльнууд Урда Вьетнамай эрьенүүдтэ дүтэлүүлэгдээд байба. Тэрэшэлэн Таиландда Урда Корейдэ, Японодо, Гонолулада байрладаг США-гай агаарай сэрэгэй хүсэнүүд бэлэн болгогдонхой. Эгээл эдэ үдэрнүүдтэ Урда Вьетнамай правительствын харуулда байһан тусхай сэрэгүүдые фронтдо ябуулха эрилтэ Пентагон Нго Динь Дьемдэ хэбэ. Зонхилогшо өөрынгөө эзэдтэй үгэеэ ойлголсохые хүсэжэ, өөртөө эгээл найдабаритай отрядуудаа ниислэл хотоһоо гаргаха баатай болоо. Гэбэшье тэрэнь хойно оргдоһон хэрэг байшоол даа. Арбаад жэлэй саада тээ өөрыень засагай толгойдо табиһан хүсэнүүд мүнөө тэрээнэй хуби заяанда өөрынгөө приговор гаргажархёод байлай.

Америкын капиталай шэнэ хүлһэншэд засагай жолоо барижа, өөһэдыгөө үмөөрэн хамгаалагшадта баһал үнэн сэхээр алба хэхэбди гэжэ үгэеэ үгэбэ. Иигэжэ засагай эзэд һэлгэгдэбэшье, Урда Вьетнамай ёһо журам хуушаараа үлөө.

Урда Вьетнамай сэрэгэй бүлэгөөрхид ажал ябуулгаяа ямар юумээр эхилээб гэхэдэ, Америкын монополинуудай зохёожо үгэһэн «программа» арад зонойнгоо дунда тунхаглаба. Шэнэ зонхилогшод арад зондоо обоо бухал элдэб найдуулга хэхэ зуураа, нэн түрүүн национально-сүлөөрэлгын хүдэлөөе бута сохихо гэһэн зорилго табиба. Америкын империалистнууд сэрэгэй энэ бүлэгөөрхидэй «хүсэл зоригые» үндэрөөр сэгнэнхэй.

Дайн илалта түгэсөөр мүнөө дүүрэхэ, Урда Вьетнам Зүүн Урда Азиин найдамтай бааза болохо байһанда этигэхэ хэрэгтэй гээд «Нью-Йорк таймс» газетэ бэшэһэн байна. Сайгондо найдамтай хүнүүд бии болоо, партизануудшье дарагдаха гээд «Вашингтон пост» нэмэлсээ. Вашингтонһоо Ассошиэйтед пресс Агентствын мэдээсэһэнэй ёһоор США-гай шэнэ президент Урда Вьетнамай коммунис партизануудтай ябуулагдажа байһан дайнда илалта туйлахабди гэжэ мэдүүлээ.

Сайгоной радиогой мэдээсэһэнэй ёһоор мүнөө урда Вьетнамай засагаархид США-һаа сэрэгэй, экономическа туһаламжа бүри ехээр абажа, «орон дотороо эмхи гурим байгуулха, коммунизмын аюулһаа арад зоноо абарха» талаар бүхы хэмжээ абажа байна. Шэнэ засагаархид Нго Динь Дьемһээ дутуугүйгөөр үнэн сэхэ патриодуудые мүрдэнэ, тэдээн тушаа худал хуурмаг үгэ тараана. Сэрэгэй бүлэгөөрхид Нго Динь Дьемэй ёһо журамда эсэргүү бодоһон будаадын шажанай түлөөлэгшэдые бэе тээшээ татахые оролдоно.

Америкын монополинуудай захиралта дүүргэхые оролдон, шэнэ засагаархид Урда Вьетнамай хүн зониие национальна сүлөөрэлгын түлөө тэмсэлһээ һамааруулхын тула юушье хэхээр бэлэн. Англиин корреспондент Артур Кук гэгшын хэлэһэнэй ёһоор сэрэгэй нүүдэл үргэнөөр эмхидхэжэ, таряашадые «номгоруулха» талаар британска түсэб мүнөө Сайгондо шэнжэлэгдэжэ байна. Энэ түсэб зохёогшод таряашадай хүдэлөөе даража шадаагүй Нго Динь Дьемэй алдуу эндүүнүүдые хараадаа абанхай. Тэдэнэр сэрэгэй нүүдэлшэдэй ерэһэн газарта уридшалан шуһата муухай мүрдэлгэ, хюдалга хэхэ гэжэ хараална. Англиин колонизаторнууд иимэ муухай тактика Малайда хэрэглэһэн байха юм.

Урда Вьетнамда национально-сүлөөрэлгын хүдэлөөе даралгада зорюулагдаһан Америкын, Сайгоной сэрэгэйхидэй хэмжээ ябуулгануудые тайлбарилха зуураа, «Нью-Йорк джорнэл-Америкэн» газетэ иигэжэ бэшэнэ: «Манда хэр... ехэ гаргашатай байг хамаагүй, дайнда бидэнэр илалта туйлаха... тойбди».

Гэбэшье, бүхы дэлхэйн түрүү... нүүдэй дэмжэжэ, һаналаа нэгэд... жэ байһан Урда Вьетнамай патр... дуудые илаха гээшэ тиимэ бэлэ... хэрэг бэшэл ха даа. Сүлөөрэлг... национальна фронтын хүсэнүүд... дынхяраал тэмсэлэйнгээ эрша... ригые зааханшье һулаоруулнаг... Эдэ үдэрнүүдтэ «Нью-Йорк уо... телеграм энд Сан» газетэ өөһэд... хидэйнгөө урагшагүй муу хэра... мэдэрэн иигэжэ бэшэбэ: «Парти... нуудтай хэдэг дайнда ямаршье... туйланагүйбди. Энэ дайнда шэнэ... рамай хубилалта туйлаха байһа... этигэхын аргагүй».

Урда Вьетнамай эрэлхэг а... Америкын сэрэгэйхидэй, тэд... хүлһэншэдэй эзэрхэг түримхэй... хы түсэбүүдые үгы хээд, энэ... хэшээлтэ тэмсэлдээ илалта туй... гарахал. Тон ехэ зоболондо нэр... дэһэн Урда Вьетнам дээгүүр... найрамдалай, эрхэ сүлөөгэй... һайхан наранай мандан гараха у... холо бэшэ болоо!

А. Филиппов.

Редактор
Ц. О. ОЧИРОВ.

Манай адрес, телефонууд

АДРЕС ОБЪЕДИНЕННОЙ РЕДАКЦИИ: гор. Улан-Удэ, улица Ленина, 35. Телефоны: редактора —23-67, зам. редактора —38-42, зам. редактора —35-84, секретариата —27-37, отделов: сельскохозяйственного производства и партийной жизни —47-59, 35-14, промышленного производства и партийной жизни —48-89, 33-61, корректорская —35-95.

Улица ЛЕНИНА, 26. Телефоны отделов: идеологического —24-74, советского строительства и быта —34-93, рабселькоров и писем —25—41, 38-30, информации —32-74 и переводов —34-05.

гор. Улан-Удэ, типография Министерства культуры Бурятской АССР.

Н00599. Зак. № 7111.